کۆمان کۆلان گۆڤارەوە – 71 – ... کەریم کاکە

عەلی عاشق دڕەنگ لە گەلی عەلی بەگ دەنگیدایەوە.
وەستا رەجەب ئەیگۆ: خەرەندێ خۆ بە تەرمێ لەشکری ڕۆم و عەجەم پڕ ئەکەینێ.

71 …

بە گوێرەی ڕۆژمێری نەورۆز بێ، هێشتا دوو حەفتەیەکمان لە بەهار ماوە، بابم ساقێ درۆژەکەی فڕێنەداوە، بەڵام من دەمێکە بە تۆی کراسێکەوە دەگەڕێم، بابم گوتی:
کۆم ئەوێ سارد، بە جلکی هاوینییەوە ناتبەم..
لە قسەی دەرنەچووم و بە ڕێکەوتین، بیرمە لە پێچەکانی پیرمامێ، بەر لە گەیشتن بە لێفەی کەریم حەشاش، هەرچی سەرنشینە ورد ورد کەوتنە وەرد خوێندن، منیش چاوم لێیان کرد، ئەو تامپێنانەی کە لەو جێیە کرابوون و من بیستبوومن، یەك یەك هاتنەوە بەر چاوم، تەواوێك ترسام، دەرفەت نەبوو، دەنا خۆم دەخستە بن ساقکەی بابم، سەرکەوتین و شۆبووینەوە، لەو ڕێیە تا شەقاوەم دیتووە.
پیاوەکەی لە پێشە من دانیشتووە بە دەنگی بڵند بێ پیاوەکەی تەنیشتە خۆی قسان دەکات، هەر من نا، هەستدەکەم بابیشم تامەزرۆی قسەکانیەتی و هەناسەی لە خۆ بڕیوە، دەگەینە هەر ئاواییەك و هەر چیایەك ، هەر دێێك دەردەکەوێت، ئەو پیاوە ناویان دەێ:
ئەوە کێێ، ئەتە شەقاوە، ئەوەیان سەفینە، ئەوەهێ چیای هەورێیە، ئەها چیای بەنی هەریرە و هەریریش لە بنی، ئەها کێێك سەری گەیشتەتە ئاسمانێ، لەرهێوە دێێی بالیسانە دەچێتەوە… ئەو چیایە دەبینن سپی دەچێتەوە؟ ئەوە چیای…
لە زاری پیرۆژنە بسك سەرەکەوە ناوی کابرام زانی:
عەلی گەیدە، دەێی لەو گوندانە دەرزەت کردووە، وا شارەزای.
کابرا بە پێکەنینەوە دەێ:
چما لێرەش لەگەمی! پیرۆژن لەبیرت کرد، ئەو ساڵەی تەم هەگرت، ئەو ناوەمان هەموو کرد!
بسکسەر: هەی لە دەوت ریم عەلی گەیدەی داك بە دووکەتی.
ئەو دووە پێدەچوو تەمەنێك بێ یەکتر بناسن و لە گاڵتەش هێندە لێکدی نزیکبن، دەستنوژیان لە ئێکدی نەشکێ، عەلی گەیدە لەگەڵ ناوهێنانی جێیەکانیش جاروبار کورتە سەرهاتکیشی دەگێڕایەوە:

ئەها، لەو ملەیە، سێ فیشەکیان بە کاوەزاغاوە نا، بەڕام بەر نەکەوت.
لەو سەرە ڕێیە، ڕێگر ڕێیان لە حەسەن سیساوە گرت و ڕووتیان کرد و حەیرانیشیان پێگەت.
ساڵەکی لە دەو زێی بادینان- ئەها، ئەو ڕێیە دەتباتەوە سەر زێ- بەرازێك هێندەی هێسترێك ڕوو بە ڕوو بەم هات، تفەنگم لە شانە، بەڕام سام گرتی بووم و دەستم بە خەمدا شۆکردەوە، خودا خێری بەراز بنووسێ، زگی پڕمسووتا، سەرکی ڕاوەشاند، وەك ئەوەی سڵاو بکات، بە ڕێی خۆیدا ڕۆیشت.
لەو پڕچە بسووتێنەوە، ئامکانە، جێی ژنهێگر و پیاوکوژانە.
لە سەر ئەو قسەیە پیاوێك لێی هاتە دەنگ:
کوڕە کابرا، لێ وا بە پڕخواسی بە ناو کەوتی؟ ئامکان جێی مەرخاس و عەگیدانە.
لەوەبوو پیس تێکبگیرێن، بابم و بسکسەر کەوتنە نێوانیان، ناوبژییان کردن و ساردبوونەوە. عەلی گەیدە واز لە ئامکان ناهێنێ، سەربردەی قورئانەکەی گێاوە کە من پێشترێ لە پیاوەکەی دەو زێ بیستبووم، گەیدە لەو سەری تووەیوونەوە، بە لای پێکەنیندا بایدایەوە و گوتی:
لە سەرانسەری وڵاتێ، یەك قورئان هەبوو، ئەویش لە نزیك ئامکان چێڵە سەری پلکە فاتێ، لەگەڵ پووش و پەڵاش لوولی دا و قووتی دا، بێ سوێندیش پەرەکی نەهێشتەوە، تا ئێستاش خەڵکی ئەو ئاقارە کاتێ سوێند دەخۆن دەڵێن: بە قورئانی ناو زگی چێڵە سەرێ، خێ ناڵێن ئەوەش درۆیە؟!
کەس قسەی نەکرد، بسکسەریش نەیگوت درۆیە.
بڵێ، هەوراز و نشێومان زەر بێی، لە بێندبوونەوەیەك لە دوورەوە دوندێك لە شێوەی ملە گا دەرکەوت، عەلی گەیدە گوتی:
سەرکەوە سەر ئەو دوندە هەرچی چیای دنیا هەیە، لێتەوە دیارە.
لە شێبوونەوەیەك ئاواییەك دەرکەوت، خەلیفانی دەڵێن، پێشترێ بە بیستنی ئەو ناوە نازانم بێ بیرم بێ کێی خەلیفە و دەروێشان دەچوو، بێیە لەوێ چاوەڕێبووم بە دەف و شیر و پرچکردنەوە بێنە سەر ڕێ و بە دەوری ترومبێلدا (هەلقەی زیکر) ببەستن، گەیشتین و خەلیفەیەك چیە دیار نیە، لە هیکڵا ڕەوەیەك ڕەشەوڵاخ بە جادە وەربوون، زرم، زرمەیەك دەتگوت شاخ ڕووخا، هەژانێك لە بوومەلەرزە دەچوو، هەموو کەوتنە ناو باوەش و سەر پشتی یەکتر، (یا ئەڵڵا یا ئەلڵا) لە چیاکان دەنگیدایەوە، خەمم لە بن لچکی ساقکەی بابم دیتەوە، هەست لە خێ ڕادەگرم، چ جەم نایەشێ، بابیشم دەڵێ: چ نیە، چ نیە..

دنیابووم ساقی بابم دەمپارێز، لە کێتەر و جاشانی پاراستووم، لە ترومبێل نامپارێز! بۆیە لە چاو زرمە و لەرزەکە چی وا نەترسام، هەموو ساغ و قیتن، کەس کەپووشی خونی لێنەهات، دابەزیین، چ ببینم باشە! بەر لە هەر جێیەکی چاوم کەوتە سەر گوانی، گوانی وا گەورەم نەدیتبوو، لە گوانی چێە شینی گرینیش گەورەتر، لە چواران دوو گێی لە منەوە دیاربوون، لە لوقمی درێژی لوولەیی دەچوون، چێە سپی لاتێ عەردی گرتووە، لەگەڵ سەر جوولاندن، قڕچکی دەلەقێ، پێدەچێ لە بنەوە شکابێ، لە زار و کەپوویەوە خونن دێ، گوملێیە:
مردارەبێتەوە، سەریبڕن.
پیاوێکی خاکەڕەی جەمەدانی خێی کاو بە گوێینگ، کێردێکی لە دەستە نیوە شیرێکە، سواری سەری چێە سپی بوو، کێردی بە ملدا هێنا، وەك بێی کانیی خونن لە ناو جادە تەقیبێتەوە وابوو، خونن جێگەلەی بەست.
بیرمە لە ساتی سەربڕین بە هەردوو دەست چاومم گرت، بەڵام لە کەڵنی پەنجەوە دیمەنەکەم دیت، دیمەنێکی بەسام، پیاوە کێرد بەستەکە لە جێی چێەکە با، هەر هێندە تکدەچووم، لەو تەمەنە سەربڕینی چێ چی لە سەربڕینی مڕاڤ کەمتر نەبوو، هەرچەندە هی مڕۆڤم نەدیتبوو، بەڵام گریانی ژنەکە جیاوازیی نێوان چێ و مڕاڤی کالکردەوە، چاوەنێ، ژنێکی شینپێش بە سینگکوتان و دەست هەڵشەقاندن گەیشت، خێی بە سەر کەلەش دادا، سەری بە زگیەوە ناوە و گوانی ماچ دەکات، شیوەنێکی گڕا، چ ژنێ لە سەر تەرمی خوشکی شینی وای نەگڕاوە، ژنە سەردوولکەی بە سەر چێەکەیدا دەگێ، بە (خوشکان)یش ناو دەهێنا، من پاشترێ پێکەوتم چێ هەیە، وەك مڕاڤ ناوی هەیە، ئەوەیان ناوی خوشکان بوو.
دیتم ژنە شینپێشەکە سەری بڕاوی خوشکانی بە سینگی خێیەوە نا، خێی لە خونن هەڵنا، ئەها دەستی پاڕانەوەی بێ ئاسمان بڕند کرد:
ئەوەی تێی وا لێکرد، وەك تێی لێبێ.
پیاوێکی کەڵەگەتی چوارشانە دەڵێ:
خوشکم، وا مەڵێ، بێت دەبژێرم، زار هەڵێنە، چەندت دەوێ دەتدەمێ.
ژنی شینپێشی لە خونن هەکێشراو بە گریانەوە:
گوو بە بژاردنت، بە بەك و پارەت، من خوشکانی خێم دەوێتەوە.
باشە ئەو پیاوە کێیە و بۆچی خونی چێە سپی دەدا، ئەدی لە سەر شوفێرەکە نیە؟ تاهوو واهـ! دڕشاو بە گونم لەو جێیە بێ ئاوە، لەو ساتە هەوکم وشك ببوو لە تینوێتی، ئێ، بزانن رووداوەکە کوو بووە:
کابرای چوار شانە شوفێری ئەو قەلابەیەیە کە لەدەو جادەکە راوەستاوە، رووە و ئێمە دێ، کاتێ گاگەل دێتە پێشی خێی

پەناگیرەتەوە، خۆ بە خوشکاندا دەدا چەند تەقلەیەکی پڵدەدا، لە دوا تەقلە بە ترومبێلەکەی ئەمە دەکەوێ، ئەوەتا لایەکی، لای پشتی کەمك قۆپاوە..
ژنەی شینپشی خوێناوی لە شین ناکەوێ، پیاوێ دێ بە خەکەکە دەدا، پیلی ژنە دەگرێ و رایدەکشێ و دەڵێ:
دادە، ئەو شینە چیە؟ خۆ خوشکانە، خوشکت نیە.
دووریخستەوە، ئەوەشم لەبیرە، پیاوێك دەیگوتە بکوژی خوشکان:
تا بەشە خۆری خۆت نەبەیت، نایەیت.
ئەمە سواربووینەوە و وەکەوتین، بسکسێر دەڵتە عەلی گەیدە:
چیدی زمانت نەگەڵ، با تووشی بەڵایەکیدی نەبین.
بەڵام گەیدە گوێی نادات، ئای، ئەرە بە سامە، چیا و دڵ لەرەوە سامی خۆیان نیشان دا، ترسم لێنیشت، ئەوەتا وا بە قوڕگی زەویدا دەچینە خوارێ، خوایە، ئەرە کوێیە، تا کوێ شڵدەبینەوە، سەر لە جامی جۆب دەردەهێنم، ئاسمان هێندەی ئەو دووکەڵەی لێ ماوەتەوە کە فڕکەی قوونبەدووکەڵ لە دوای خۆی بەجێدەهێشت، هێشتا شڵدەبینەوە! زوو زوو تەماشای ساقکەی بابم دەکەم، دامناوە شتێك بقەومێ خۆم بهاومە بنی، قورسایی ترس نیشتووە لە سەرم، هەناسەبڕکەمە، دڵم هەزارە دەکات، شاخی هەزار بەهەزاری وام لە چ جێ نەدیتووە، نە لە تەلەقزیۆنێ، نە لە خەونێ، نە لە قسەکانی مام تۆفیقی جەبوانەوە ئەوەی لە سیپانێ هەڵدڕا، ئەرە هەبێ نەبێ جێیەکە لە جێیەکانی ناو هەقایەتەکانی هەقایەتبێژەکەی سەیداوە، لەوێ جێی وا هەیە..
لە بنەوە، لە لای خوارەوە رووبارێکی تیرە ماری بە بن ئەو ئاسمانە باریکەدا نازانم رووە لە کام لا دەڕوا، لەجێیەك راوەستاین وەك بڵێی نێوان زەوی و ئاسمان بۆت، ئەرە رێی یەك ترومبێلی هەیە، رێیشتن و هاتن بە نەرەیە، نەرەمان هات و لە رێی باریك دەرچووین، ئاهەکم هاتەوە بەر و گەڵامەوە کن قسەکانی عەلی گەیدە، حەیف لە دوادوایی سەربردەی دوو عەلیەکە سام بەری دام و هاتمەوە ناو ترومبێلەکە، ئەوەتا باس لە عەلی بەگ و عەلی سەودا دەکات، سەودایەکە لە دەو جادە دانیشتبوو، بەڵام من نەمدیت:
ئەو پیاوەی دیتتان، عەلی ناوە، شۆت و سەودایە، کچێك بەو دەردەی برد، حەزیلێکرد و نەیانداێ، لە داخا سەری خۆی هەگرت، وازی لە دنیا هێنا، پەنای بێ گەلی عەلی بەگ هێنا، ئەوتا لێرە تەمەن بە سەر دەبا..
درەنگ، زۆر درەنگ ئەو دڵوانەیە ناوی بە عەلی عاشق لە گەلی عەلی بەگ دەنگی دایەوە و ئەویندار نەما نەیبیستێ…
عەلی گەیدە لە بارەی عەلی بەگەوە گوتی:

عەلی بەگ میری ئەزدیان بوو، لەگەڵ پاشای کەرە بەگژ یەکدا چوون، شەڕ کەوتە ئەو (گەلی)یە، عەلی گەلەك ئازا بوو، خوا لێی نەهێنا و لە شەڕ شکا، بەڵام هەڵنەهات و شەڕی کرد، بە دەستی سوارانی پاشای کەرە کوژرا، ئیدی ئەو گەلیە بە ناوی ویەوە ناو نرا.
لە سەرهاتی زاری ئەو عەلیەوە نازانم بڵچی سێزم بێ عەلی بەگی میری ئەزیدیان جوولا- دیارە لە ڕێی ئیزدیەکەی گێرینەوە من ئیزیدیم خۆشدەویستن- و ڕقم لە پاشای کەرە بۆوە، دواتر لە خوێندنەوەی کتێبە دێرکیەکانیش چەندی کردم و کۆشام پاشای ڕەواندزم خۆشنەویست.
بیرمە پیاوەکەی تەنیشت عەلی گەیدە کە لە شارەوە تا ئێرە ورتەیەکی لێوە نەهاتبوو گوتی:
گەلی عەلی بەگ نابێ بێ عەلی بێ..
بسکسێری نەیاری عەلی گەیدەش گوتی:
عەلی، تۆش بە دەردی عەلی بەگ بچی.
بیرم نیە عەلی گەیدە چۆن باگی داوە، بەڵام حەزدەکەم گوتبێتی:
عەلی بەگ نا، عەلی سەودا بێ.
ئەمن پاشترێ لە شێوەی دوو عەلیەکەی حاجی قادر(دوو عەلین شاعیر وەکو حەسسان..) شتێکی وام لە دەفتەرە شەستپەیەکەی خۆم نووسیبوو:
گەلی دوو عەلی تێدایە
یەکیان بەگ و یەك سەودایە
ئیدی بە عەلی گەیدەوە لە گەلی عەلی بەگ، تێ بگەم لە ناو زگی زەوی، یان حەزیا دەرچووین و عەلیە سەودایەکەمان بەجێهێشت.
لە چوونە دەرێ چ ببینم، ریزە شاخێ بە ئاسمانەوە، چما زەوی شاخی وا بێند و سەرکەشی هەیە! عەلی گەیدە یەك یەك ناوی چیا و دێ و ئاوایەکانی دەگێ، لە ناو ناوان (حەسەن بەگ)ەکە لە خۆوە بێ من بووە پرسیار، چەند جارێ هاتە سەرم بڵێمە بابم کە بە گەیدەکە بڵێ، داخوا حەسەن بەگیش وەك عەلی بەگ بە فیتی پاشا کوژراوە؟ نازانم بڵچی نەمپرسی.
گەیدە ئەوەشی گێت:
لەو حەسەن بەگە، ساڵێ تەلەزمە ئاسنێ لە ئاسمانەوە هات، پێی پێشمەرگەیەکی لە بنەوە برد و کەس نەیدیتەوە، ئێستاش پێشمەرگە یەك پێیەکە بە دوای پێی فێیویدا دەگەڕێ..
لە زگی زەوی تەواو هاتینە دەرێ و تەواوێك دوورکەوتینەوە، چیاکان جوانتر دەرکەوتن، تەماشادەکەم دیوی نسێ، جێ جێ پەلەی سپیان پێوە، بابم گێتی:
کۆم، نەمگێت ئێرە سارده، ئەها چیا بەفری پێوە ماوە.
دیتنی بەفر لەو دەمەی ساڵ بێ من زۆر تازە بوو، لە دیمەنی چیاوچۆل

و گەلی عەلی بەگ تازەتر، زۆری نەبرد گەیشتینە ئاوایيەك، عەلی گەیدە کە لە شارەوە هەر خۆی قسە دەکات و نەیهێشت کەس زار بکاتەوە، رێینەدا بسکسۆریش دوو قسە بە دڵی خۆی بکات، گوتی:
ئەوەش دیانە، دیانەی دیانان، سەردەمەکی لێرە بێ دەرمانیش موسڵمانەك دەستنەدەکەوت.
بسك سۆر، مستەکی لە سینگی خۆی دا:
ئەی لە هەشت نەم، لەوەتەی دنیا هەیە، بوسرمان لە دیانە هەن.
بەدەم پێکەنینەوە هەموو دابەزیین، ئێخەیش گەیشتین، پێم گۆد بووە.
بابم پرسیاری ماڵی (عەلی)یەکەی برادەری کرد، من بێ جیاکردنەوە لە سێ چوار عەلیەکەیدی، قەردارێکی پێوە دەنەم، عەلی گەیدە دیاربوو دەیناسی، گوتی:
بە دوایدا مەگەێ، لێرە نەماوە.
ئەوە خۆشە! ئەمە ئەو هەموو رێیەمان بۆی بێ دیداری عەلی قەردار، ئەویش... ئێ، لە عەلی گەیدە و بسکسۆر و ئەوانیدی دابڕاین، پرسیار پرسیار، پیاوێك گوتی:
پێش پێی تێ لێرە بوو.
ماڵەکەشی نیشانداین، لە دڵی خۆم گوتم، کەواتە قسەکانی عەلی گەیدە هەمووی درۆ بوون، دەمە دەمی نیوەڕۆیە، زگم قوڕەی دێ لە برسان، خوایە شیوێکی خۆشیان هەبێ.
خانووێك رووی لە چیایە، جا چ خانووێکی دیانە هەیە رووی لە چیا نەبێ!
+ عەلی لە ماڵێیە؟
– لە ماڵێ نیە.
ژنێکی رووخۆشی زار شەکر، فەرمووی لێکردین، بابم خۆی ناساند، گوتی:
تێکەوڵکەیەکم لەگەڵی هەیە، بێیە هاتمە سەردانی.
ژنە بە دەم پێکەنینەوە:
دەزانم، قەردارتە، تووشی کێشەیەك بوو، ساڵێك پتر ئێرەی جێهێشت، حەفتەیەك نابێت هاتۆتەوە.
عەلی گەیدە دەڵێی درۆی نەکرد!
ژنە کێشەی مێردەکەی باس نەکرد، لە بەر بۆرایی رووە لە چیا دانیشتین، چایە و ژاژی پەنیر و ئەو شتانەی هێنا، گەلەك خۆش بوو، کەوتینە سەری، رەنگە هێندەی هەمزە پاڵەوانم خواردبێ، باپیرم راستی فەرموو:
بە دیار چیاوە نان پتر دەخورێ.
ئێ، پیاوە قەردارەکە پێش پێی ئێمە دەرچووە، چۆتە کوێ؟ رەواندزی پاشای کێرە، بابم ناونیشانەکەی وەرگرت و هەستاین و هەیپەمان

لێکرد، وا تێگەیشتم نزیکە و بە پێیان دەچین.. لە پشتەوەی پیکابێکی گەورە سواربووین، ئەو ترومبێلە لەگەڵ ئەویدی وەك حەوشە و دوو ژار وابوون، لە ناو جێبەکە لە جامەوە شتێك لە دەرم دەدی، بەڵام لێرە دنیا لە بەر چاومە، لێرە زەوی و ئاسمان وەك خێیان دیارن، خەزی گەیدەکەمان لەگەڵ دەبوو، کەس نیە ناوڕ جێیەکمان پێبێ، بابیشم ناوەکان نازانێ.
باژێ، بە هەر چوار لادا دەڕوانم، جێ جێ چاوم دەخەمە سەر چیاوچێل، گەلی و شیو و دۆڵ، کەند و لەند، دار و بەرد، بە چاوی من چاودەنێ، بەو دەمەو هاوینەی چیا، دنیا چەند رەنگینە، جێ جێ سپی، قانگ قانگ کەسك، ئەویدی زەرد، چەمەکەی خوارەش رەنگی ئاسمانی گرتووە.
ڕێگاکە خەش نیە، ناوە ناوە دەگاتە تاسەی وا، بستێ دوو بەند دەبین و بە ئاسنی رەق دەکەوینەوە، بابم زوو زوو دەڵێ:
توند خێت بگرە، نەکەوی.
پێ پێ، تێ بڕێ گوریس گوریس بەرزدەبینەوە، هەستدەکەم نیو ئاسمانێك لە زەوی دوورکەوتووینەتەوە، تەماشای سەرەش دەکەم، هێشتا نیو ئاسمانێ ماوە بگەینە شانی چیا، تێ بڕێی جێی پاشای گەورە هێندە بەند بێ، یان من سەرم گێژ دەخوات و دنیا وا بەند دێتە بەر چاوم! تێنەگەیشتم.. لەوە گەڵێ، ئێستا من لەگەڵ سرووشت تێکەڵ بووم، کەوتوومەتە دنیایەك، پێشترێ نەمدیتبوو، دنیایەك شاگەشکەم دەکات و وا خەریکە دەبمە کێترە شینکەیەك لە پشتی پیکابەوە هەڵدەفڕمە ناو سرووشت، لە سەر فڕین بووم، دیمەنێك خەشیەکانی پێهێنامەوە، لە شاگەشکەییەوە هاتمە دڵخی گەشکەگرتن، دەستم بێ لچکی ساقکەی بابم برد، هێندەی نەمابوو بزیڵێنم، ئەوە چیە خوایە! لە تەنیشتمان دڵو دەوی کردەوە، سوێندتان بێ دەخێم دڵوە، دڵوی ناو هەقایەتەکانی هەقایەتبێژ، ئەوەتا لێرەیە، دڵوەکەی ئەو دەناسمەوە، دەیگێت:
کاتێ زاری هەڵدەپچڕێ، چیای سەفینی پڕوە دەچێ.
وایە، ئەوەتا لە پێش چاومە، ئەو چیایەی وا دیارە، لە سەفینیش بڵندترە، ئەگەر بیخەیتە زاریەوە، هێشتا جێی سەفینێکتری تێدا دەبێتەوە، هەر دەبێ زاری دڕو بێ، هەر جارەی لە لایەکەوە دەردەکەوێ، چەپ و راست دەکات، تێ بڕێی خەون نەبینم، نا خەون نیە، تێ بڕێی شێت نەبووبم! چ دوورنیە..چاو دادەخەم و دەیکەمەوە، ئێ خوایە ئەوە رێشکەوپێشکە بێ، نا وێنەکە روونە و دەوی دڵوە، چەند قووڵە قووڵ، بنی دیار نیە.
دڵو خێ بزردەکات و دەردەکەوێتەوە، سەرەدیقانێم دەگەڵ دەکات، دەمەوێ چاوم داخەم و واز لەگەمەی سەرەدیقانێ بێنم، بە چاوی خێم ناوەستم، نا، دەوی دڵو هێزی راکێشانی نیگای هەیە، سەرت بخەیتە ناو تووڕەگەی ڕەوندانیشەوە، ڕێ لە دیتنی دەوی دڵو ناگیرێ.

ئەها، ئەو ژنە رەوەندەش وا دیارە وەك من لە زاری دڵو دەترسێ، ئەوەتا، ناوە ناوە سەری دەخاتە ناوە تووڕەگەوە، کەسێ دەپرسێ:
+پوورێ، بۆ وا دەکەیت؟
– کوڕم، لە ناو ترومبێلێ، تێکدەچم، وا نەکەم، دەشێمەوە.
نا، دڵنیام لە ترسی زار و زگی دڵوە، لە سەر ئەوە بوو زراوم بڕۆ، ساقڵکەی بابمم بیرکەوتەوە، دڵو کەمێك دوورکەوتەوە، ترس تازێك ڕەویەوە، ئاخر ساقڵی بابم لە لوولەی کۆپتەر و چنگی ئیزرائیلی پاراستووم، تۆ بۆی لە زاری دڵو نەمپارێزێ!
بیرمە، خاڵم خزاندە بن ساقڵکەی، بابم دەڵێ:
دەڵێی سەرماتە؟ هەستە گەیشتین..
ئاخەی، گەیشتین و نەکەوتینە زاری دڵوەوە، ئەوەش ڕەواندزی وەستا ڕەجەب، تۆ بڵێ هی پاشای گەورە، بە پرسیار گەیشتینە پێش ماڵی خانەخوێکەی عەلی قەردار، ڕۆژ نازانم لە جێیان بەێم لە شاری وەستا لە سەر ئاوابوونە، ئاوابوون لە چیاکەی پشتەوە، بە گوڕەی ئەو هەموو بەرزبوونەوەیە، دەزانی ئەمە لە کۆوە هەر لە بەرزبوونەوەداین، ڕەواندز لە ئاسمانێیە، بەێم لە چاو چیاکانی چواردەوری، لە زەوی نەبڕتەوە.
شاری وەستا و پاشا، بەو دەمەو هاوینە لە بن زەردەپەڵێ، دەڵێی بووکی بەهارە، دەڵێی فڕتەی لەگەڵ پرچ تەکەبووی ئەو کیژە نازدارەیە کە لەو سەرەوە دیارە، کیژێك ئەگەر سێ چوار ساڵێك لە خێی گچکەتر با، دەمگوت کەویارە، وای خوایە لە جوانیی ڕەواندز، نە چاو لێی تێر دەبێ، نە دڵ دەڵێ زێ، تۆ بڵێی لە دنیایێ جێیەك هەبێ، لێرە دڵنشینتر، تا پێم نەخستە دیوی حەوشە بۆ دەرگاکەوە و لە دیوارە هیشکە کەکەکەی ئەودیو نزیکنەبوومەوە، ڕەواندزم وا دی.
وای خوایە، دڵو پەیدابوەوە، بە تەواوی زگی کردبوەتەوە، زەوی و ئاسمانی پڕوەدەچێ، ڕەویمەوە، ڕەوینەوەیەك جاشکڵەی وا لە گورگ ناڕەوێتەوە، منداڵێکی ماڵەکە:
مەترسێ، ما ئەتو لە خەرەندێ ئەترسی؟!
دیارە، دڵوی ئێرە ناوی خەرەندە، ئەو ئێوارەیە زۆری برد، تا تارمایی و سامی دڵو ڕەویەوە و باوەێم هات کە خەرەندە و دڵو نیە، بەێم خەرەند جێی دڵوی گرتەوە، ترسی خەرەند چی وای لە دڵو کەمتر نیە، ترسی بەربوونەوەی ئەو خانووانەی بە سەر خەرەندەوەن، ئەو ماڵە چۆن دەوەرن لێرە بژین؟ خۆ لەگەڵ هەر کێخە و پژمینێکی خەرەند، غلێر دەبنەوە و تا بنەبانێ گیرنابن، ئەڕ خەرەند بنی هەیە، من چەندی ملم هەبێی بنیم نەدی، پێدەچێ هێشتا پەیوەندیەك لە نێوان دڵو و خەرەند مابێ، ئەوە نیە باسی پژمینی خەرەند دەکەم!
تۆ بڵێی ئەوشێ لە ترسان چاوم بچێتە خەوێ! دەترسم بخەوم و لە خەوێ

بڕم، وەك ئەو جارەی رێشتم و بابم لە کۆڵان گرتمیەوە، بەرام ئەگەر لە خەوی ئێرە بڕم خەرەند دەچم و بابم لەو دنیاش نامبینێتەوە، ئێ، جارێ لە خەوێ گەڕێ، مانگەشەوێکە لەو دووڕەوە مامز بە شاخانەوە ببینە، کێوەکەی ئەوبەر نازانم هەندرێنە، زۆزگە، کیهەیە، مانگی زۆر نزیککردێتەوە، هەستدەکەم دارلاستیقی ئەنێی بەلاشاوەی دەگاتێ، ئەمن لە هەوڵرێ مانگم وا بە نزیکی نەدیوە، ترسی خەرەندە دڵو نەبا، لەگەڵ منداڵان دەچوومە کۆڵانێ و لە بن تریفەی زیوینی شاری پاشا، چاوشلکانڕم دەکرد، زۆریان هەوڵدا بچم، لە ساقێکەی بابم دوورنەکەوتمەوە، گوڕم بێ باسوخواسی دانیشتنە مانگەشەویەکە راگرتبوو، پیاوێك سمێ کلك مشکیی ردێن تەپشوولەیی دەڕێ:
لەو هەندرێنەی دەیبینن، پڕشمەرگە شەڕکی کرد، لەشکری پاشای گەورەش نەیکردووە، ئەسحابەش نەیانکردووە.
عەلی قەردار پڕدەچوو پاشای زۆر خۆشبوێ:
لەوەتەی دنیا هەیە، پیاوی وەك پاشا ئازا نەبووە و نابێتەوە، ئیمامی عەلیی زەمانە بوو، بەڕام حەیف شیرەکەی دەستی وی لە دەست نەبوو.
ردێن تەپشوولەیی:
ئەدی تۆپەکەی وەستا رەجەبی نەبوو؟
قەردار قسە دەباتە لایەکیدی، بەڕام ردێن تەپشوولەیی و یەك دوانەك دەیهێننەوە تۆپخانەکەی وەستا رەجەب.
لەو مۆواندارییە مانگەشەویەی سەر لێواری خەرەندێ، تۆ بڵێ زگی دڵو، من وەستا رەجەبم بە تۆپخانەوە لە نزیکەوە دیت ((رەجەب پیاوێکی بە خۆوەی تێکسمراوە، باسك ئەستوور لە عەدنان قەیسیش ئەستوورتر بوو، گەلەك لە هەمزە پالەوان دەچوو، زۆرانێ لەگەڵ ئیمامی هەمزە بکات، پشتی لە زەوی دەدات، وەستا چاو گەورەی برژانگ رەشی برێ پێ، سمێ گەورەی بابێ، ئەوەتا لەو کۆلەکانەی خوارێ بە دیار تۆپەوە دانیشتووە، بە دەنگێکی قەبە و گڕ، دەڵێتە پاشای گەورە:
گەورەم، یەکەم بە خودا، دووهەم پشت بەو تۆپە ببەستە تێ، پشتت بە عەرد ناکەوێ، گەورەم، خەرەندێ خێ، بە تەرمی لەشکری ڕۆم و عەجەم پێ ئەکەینێ..))
پیاوی بالیف لە سەر کۆشێ کە هەردوو ئانیشکی بە سەر دابوون، بە شێوەیەکی ئەوتێ وەسپی وەستا رەجەبی دەکرد، ئەمن ئەو وەستایەم لە بەر دەمی خۆم دیت و هێندەی نەمابوو لە بەری هەستمەوە، پڕشترێ ناوی ئەوم نەبیستبوو، لەوێ بیستم و دیتم و خۆشمویست، بەڕام چەندی کردم، پاشای گەورەم نەکەوتە بەر دڵی، میری ئێزدیان کوو ئەو پاشایەی لە کنە من ڕەشکرد!

لەو دانیشتنە قسەیەکی بابمم بیرکەوتەوە:
پیاو ئەگەر لە حوکمەت یاخی بێت، بێتە ئێرە باشە، بە هەزار لەشکر ناگیرێ.
ئێ، لەبیرمچوو بڕچی هاتبووین، قەرد بوو، وانەبوو؟ ئا، عەلی قەردار روو لە بابم:
بەهار بوو بیست سەر بزنەکەم بەقەردی هاوینێ برد، چاو بەرەژێرتم، گەیشتینەوە بەهار و وا دەچینەوە هاوین.. بەڵام ئەوەی بە سەر من هات، بە سەر دوژمنت نەیەت، ئەوەتا پارەکەتم لە بەکێیە، دەمویست سبەی بێت بهێنمەوە.
کابرا تووشی کێشەیەك ببوو، لە دیوی ڕۆژهەڵاتێ نزیکەی ساڵێك کەوتبووە زیندانی شای ئێران، بابم کە بەوەی زانی، گوتی:
کا عەلی، هاتنەکەی من بە سەردان وەرگرە، قەرد لەبیرخێت ببەوە.
ئێ، واز لە تێکەوڵکەی بابم بهێنە، ئەو شەوە بایی نیو تەمەن خەونم دیتووە، هەمووی هەڵات هەڵات بوو، هەڵاتن بە ناو زگی دڕودا، لە ناو زگی دڕۆ لەو سەر غاردە ئەو سەری، دڕو هەموو دەرگاکانی زگی خێی بە سەرمدا داخستووە، دەگەمە هەر دەرگایەك زرم زرم، بە مست و پێلەقە لێیدەدەم، کەس نایکاتەوە، هاوارەکەم، لە ناو زگی دڕۆ دەنگدەداتەوە، کەس بە هاوارمەوە نایە، لە هیکڵا زگی دڕو درزێکی گچکەی تێکەوت، ساقێی بابم دەرکەوت، کەمێکی مابوو دەستم بیگاتێ بە ئاگاهاتمەوە..
لە سەر هاتنەوە، هەواڵێکی جەرگبڕ لە با خێراتر بە کۆانەکانی شاری پاشا بێاوبڕوە:
کچێك خێی هەڵداوەتە خەرەندێ.
تێ بێ ناو زاری دڕو، کێیە؟ زوو پێکەوتم، کچەکەی ئێوارێ بوو، ئەو کچەی لە پرچ و فێتە لە زەردەپەڕ دەچوو، بەڵام نەمزانی لە سەر چی، کچە زەردەپەڕی ناو زگی دڕۆ کە لە نیوەی ڕێ گیانی دەرچووبوو، ئێمەی تا نیوەڕێ لەوێ هێشتەوە، لە هاتنەوە لە ناو ترومبێلێ، ژنێك لە بن لێوانەوە دەڵێ:
خودا بیانگرێ، بڕچی نەیانداین، لەو پیاوتری دەدیتەوە!
ئەها، بەزمەکەیە، کچە حەز لە کۆێك دەکات و نایدەنێ، لە داخا خێ داوێتە ناو دەوی دڕۆ.
لە گەلی عەلی بەگێ، لە نزیکەوە عەلی سەودام دی، لەوێ پرسیارەکم بێ هات، بەڵام لە کەسم نەپرسی:
کچەی فێتە و پرچ زەردەپەڕی، بڕچی وەك عەلی نەکرد و نەهاتە گەلی؟
منداڵیش پرسیاری سەیر و سەمەرەیان بە مێشك دادێ!
ڕی گەڵانەوەش پێ وردە سەربردە، ناسکترینیان لەو جێیەیە، کە ڕێ هێند تەسك دەبێوە، جێی یەك ترومبێلی لێدەبێوە، شاخیش هێند نەوی

بوو لە سەر پشتی پیکابێ دەستت دەگەیشتێ، من ترسم شکابوو، لەو دەستم دەگەیاندە باڵەزە و گیای بن شاخ، لەو گابەردەوە کە عەلی عاشق شانی پێدابوو تا گەیشتمە لێفەی کەریم حەشاش و شەبووینەوە بێ ئاوی بەستەڵە و لەو منداڵەکە کترەکەی لە دەست فڕی و هێندەی نەمابوو بە دوایدا لە ناو ترومبێلەوە خۆی هەڵدا، سەربردە زەرن، بەڵام با بمێنن بێ سەردانەوەکیدی، لێکیان گرێدەدەمەوە.
گەشتی ناو زگی دێوم بێ ئازاد و فازیل ڕەحانە و کەویار و کەڵان گەڵایەوە، کەسیان باوەڕیان نەهات، لە دنیایێ جێی لەو شێوە هەبێ.

بەدوویدا دێ

Comte ,Auguste ئۆگۆست کۆنت … حەیدەر هەموەند

ئۆگۆست کۆنت فەیلەسوف و کۆمەڵناسکی فەرەنسییە بوو کە لەنێوان ساڵانی (1798-1857) ژیاوە . کۆنت بە دامەزرێنەری زانستی کۆمەڵناسی دادەندرێت .

کارکانی / بەچونکانی

کۆنت زانستکی نوێی داهێنا بەناوی کۆمەڵناسی Sociology . کە بەرای ئەو پێویستێ پشت ببەستێت بە سەرنجدان و توێژینەوە لە ئامارکان لەبارەی ڕەفتارکانی مرۆڤەوە .ئەم زانستێ نوێیە پێویستێ تەنیا وەسف بکات نەک لێکدانەوە یان تەفسیر بکات . مەبەست لە کۆمەڵناسی ئەوەیە کە پێشبینی و کۆنترۆل بکات و پێویستە وەک ئەندازیاری کۆمەڵایەتی بونیادی کۆمەڵگە دابڕێژێت .
کۆنت کۆمەڵگە دابەش دەکات بەسەر دووبەشی بەسەر دووبەشی سەرەکی کە بریتین لە :
١- ستاتیکای کۆمەڵایەتی) یان نەجووڵاوە کۆمەڵایەتیەکان) Social Statics
ئەم بەشە باسخ دەدات بە شتێ نەجووڵاوەکانی کۆمەڵگە کە بریتین لە زمان ، ئاین و دابەشبووی کار .
٢- دینامیکای کۆمەڵایەتی (یان جووڵاوە کۆمەڵایەتیەکان) Social

Dynamics
بایەخ دەدات بە جووڵاوکانی کۆمەڵگە ، واتە پێشکەوتنی کۆمەڵگە دوگرێتەوە چونکە کۆمەڵگە هەمیشە لە گەشەندایە .
کۆنت لە بیردۆزەکیدا بەناوی یاسای سێ قۆناغ Law of Three Stages ڕووانگەی خۆی دەخاتە ڕوو لەسەر بنەمایەکی مێژوویینانە بە پرسی پەرەسەندنی کۆمەڵایەتی Social Evolution. ئەوەڕوک هیگل و مارکس پێیوابوو کە گۆشەی کۆمەڵگەی مرۆڤایەتی بەستراوەتەوە بە حەتمیەتگەرایی مێژوویینانە Historical Determinism . کە تێیدا بیرکەکان و دامەزراوکان هاوشانی یەکترن و هەر قۆناغێکیش بە شیوەیەکی زەروری بێندە بە قۆناغی پێش خۆی .
کۆنت هەر لەم ڕووانگەشەوە بۆچوونی خۆی دەربارەت سەبارەت بە پرسی گیان بەدوای مەعریفەدا ، بگومان لەم بوارشدا ڕەهەندی مێژوویی ئامادەیە ولە هەر قۆناغێکدا بیروبۆچوون و باوەکان ڕەنگدانەوەی هەمەلایەنەو ڕاستەوخۆیان هەبووە لەسەر چۆنیەتی و ئاستی مەعریفەی مرۆڤ سەبارەت بە دیاردەکانی سروشت و کۆمەڵگەدا .

یاسای سێ قۆناغی کۆنت هەروەک بەناوکێوە دیارە بەسەر سێ قۆناغدا دابەش دەکرێت کە ئەمانەی خوارەوەن :

یەکەم : قۆناغی ئایننناسی The Theological stage

لەم قۆناغەدا مرۆڤ هەموو جارە دیاردەیەکی سروشتیان بە دروستکراوی خوداکان یان هێزەکانی سرووی سروشت دەزانی و هەموو مەعریفە و ڕوونکردنەوەکانیش هەر لەسەر ئەم بنچینەیە دامەزرابوون .

کۆنت ئەم قۆناغەشی کردبوو بە سەر سێ قۆناغی کورتتر کە ئەمانەی خوارەوەن :
1- بتپەرستی Fetishism ، لەم قۆناغە سەرەتاییەدا مرۆڤەکان ساکاربوون و باوەڕیان وابوو کە ماددە مردووەکان گیانیان هەیە و هێز و دەسەاتیان هەیە بەسەر دیاردەکانی سروشت و گیاندارەکاندا .بۆیە ئەوان ماددە مردووەکانیان دەپەرست بە نموونە دار و بەرد و ئاگر و هتد .
2- فرەخودایی Polyteism , لەم قۆناغەدا مرۆڤەکان لە یەک کاتدا باوەڕیان بە زۆر خودا هەبوو چونکە پێیان وابوو کە هەر خودایەک لەپرسراوە یان دەسەاتی بەسەر دیاردەیەکی دیاریکراودا هەیە لە سروشتدا . بە نموونە ، خودای باران ، خودای دەریا ، خودای هەوا و هتد .
3- یەکتاپەرستی Monotheism ، واتە باوەڕبوون بە یەک خودا .لەم

قۆناغدا مرۆڤکان باوەڕیان وایە کە تەنیا خودایەک لەپرسراوە و دەسەڵاتی بەسەر هەموو گەردووندا هەیە .

دووەم : قۆناغی میتافیزیک The Metaphysical stage

لەم قۆناغدا چەمکە میتافیزیکیەکان بڕوایان پەیدا کرد بەتایبەتی ئەو چەمکانەی کە لە ڕۆژگارە کۆنەکانی یۆنان و ڕۆمانەکان لەلایەن فەیلەسوفەکانەوە بەکار دەهێنران بە نموونە چەمکەکانی (مافی سروشتی) و (دیموکراتی) و (جەوهەر) و هتد . بەجۆرێک کە ئەم چەمکە دامەزراوانە Abstract Terms زیاتر لە چەمکە ئاینیەکان بە کاردەهێنران لە توێژینەوە و دۆزینەوەکان سەبارەت بە پرسگەلێکی جیاواز لە بوارەکانی مەعریفە سەبارەت بە سروشت و کۆمەڵگە . بەڵام کانت پێیوابوو کە ئەم چەمکانە مانایەکی بابەتیان نییە بەڵکو هەڵگر بوون کە گریمانەی هەڵە لەبەرچاو بگیرێن . ئەم قۆناغە لە ڕۆژگاری ڕۆشنگەرایی Enlightenment دەستی پێکرد و دواتریش بەردەوام بوو.

سێیەم : قۆناغی پۆزیتیڤیتی The Positivity stage

ئەم قۆناغە بە دوا قۆناغ و دۆزەمەردرێت و کانت وەکو بەرزترین قۆناغ و پشت بەستوو بە زانستی دۆزانێت چونکە زانست لەم قۆناغەی پەرەسەندنی کۆمەڵایەتی لە ئاستێکدایە کە مرۆڤ دەتوانێت لە ڕێگەی چاودێریکردن Obseravtion ، تاقیکردنەوە Experiment و بەراوردکردن Comparison ڕوونکردنەوە و پاساوی زانستیانە بدەست بهێنێت بە ڕوانگە مەعریفیەکانی لە هەموو بوارەکاندا .
بیردۆزی دووەمی کانت بریتیە لە هەرەم یان پایەبندی زانستەکان Hierarchy of the Sciences The . ئەو لەم بیردۆزیدا زانستەکان بەشێوەیەکی هەرەمی لە خوارەوە بە سەرەوە دابەش دەکات بە سەر چەند پایەیەک ، لە خوارەوە ماتماتیک ،ئینجا ئەستێرەناسی ، فیزیک ، کیمیا ، زیندەوەرزانی و لە کۆتاییدا کۆمەڵناسی .ئاشکرایە کە کانت یەکەم کەس بوو زانستی کۆمەڵناسی داهێنا .
ئەم جۆرە ڕەکخستنە یان دابەشکردنە هەرەمیەی زانستەکان پەیوەندیەکی نزیکی هەیە بە یاسای سێ قۆناغەکە چونکە هەرووک چۆن هەریەک لەو قۆناغانەی مرۆڤایەتی پێیدا تێدەپەڕیت لەسەر قۆناغی پێشتر بنیات نراوە بەهەمان شێوە هەر زانستێکیش لەسەر زانستێکەی پێش خۆی بنیات نراوە ، بەڵام زانستە جیاوازەکان بە تەووزمی جیاواز گەشە دەکەن . هەرفەرمێکی مەعریفەش دەگاتە قۆناغی پۆزیتیڤیتی بەگوێرەی گشتگیری ، ئاسانی و پشت نەبەستن بە

بەشەکانی دیکە .
کانت پێیوایە کە لە قۆناغی پێزیتیڤیتی پێویستە پایەبەندی زانستەکان جێگەی ئایننناسی و میتافیزیک بگرێتەوە ..
هەروەک لێم ڕەکخستنەی کانت بۆ زانستەکان دیارە هەر زانستێک لەسەر زانستەکانی پێش خۆی بنیات نراوە ، بۆ نموونە کیمیا لەسەر زانستەکانی فیزیک ، ئەستێرەناسی و ماتماتیک بنیات نراوە . کەمەناسیش لەسەر هەموو زانستەکانی ژێر خۆی بنیات نراوە .هەروەها لە بنکەی هەرەمەکەوە کە بۆ ماتماتیک دەست پێدەکات تا بەرەو باڵاتر بۆین گشتگیریەتی زانستەکان کەمتر دەبێت و هەر زانستێکیش تایبەتمەندتر و ئاڵۆزتر دەبێت .بۆیە بۆای کانت زانستی کەمەناسی کە دەکەوێت بەرزترین ئاستی هەرەمەکە تایبەتمەندترین و ئاڵۆزترین زانستە.

خودی ڕووانگەی پێزیتیڤیزم Positivism کە ڕووانگەی کانتە لەسەر چەند پرینسیپ (یان بنەما) Principle و چەند ڕووانگەیەکی فەلسەفی دیکە دامەزراوە کە دەتوانین لە چەند خاڵێکدا ئاماژە بۆ گرینگترینیان بدەین :

1- سروشتگەرایی Naturalism:

واتە پێویستە پرینسیپەکانی زانستە سروشتیەکان پێیەو بکرێت لە بواری زانستە کەمەایەتیەکان .

2- دیاردەگەرایی Phenomenalism :

تەنیا ئەو دیاردانەی کە مایەی چاودێری کردنن دەتوانن زانیاری بڕوادارمان پێ ببەخشن .

3- ناوگەرایی Nominalism:

ئەو ووشانەی هەڵگری بایەخی زانستین پێویستە بچەسپێنرێن و مەرج نییە بوونی ووشەیەک بەڵگە بێت بۆ بوونی ئەو شتەی کە وەسفی دەکات یان ئاماژەی پێ دەکات .

4- ئەتەمگەرایی Atomism :

دەتوانرێت کە شتەکان بەبچوکترین پارچە پێکهێنراوەکانی ووردبکرێن یان شی بکرێنەوە ئینجا لەکەینەوەیان لەسەر بکرێت (چونکە گشت بریتیە لەسەرجەمی پارچەکانی).

5- قانوونە زانستیەکان Scientific Laws :

مەبەستی زانست خولقاندنی یاسای گشتگیرە کە لە خزمەت پێشبینیەکاندا بێت .

6- فاکتەکان و بڕوا کان Facts and Values :

گرفتان بەدوای فاکتەکان Facts پێویستە . بڕواکان Values هیچ بایەخی زانستیان نییە .

مردوویەك ئاگای لە هەمووانە … سەباح ڕەنجدەر

تاج سەر گران دەکات

تاج چاوی لەو درەختانە ڕوون بووە لێرە ئاو دەخێنەوە
بۆنی گیای لاڵیانیشی بەئاگا هێنا
ئەوەشی گوت ڕۆح گڕشت و ئێسکی نییە
دوای ماوەیەکی کورت
کەوتە سڕاخکردنی ونبووەکانی و بریقەی چاویلکە و دڵنیایی
ئەسپی جڵەو زیوینیشی لە گڕەپانی شەوە پەرستگا خەڵات کرد بە زوو
وروژانی پەپوولە
ئەفسوونکی لە چەکەرە و نەرم و شلی گوان
دا بە گژوگیای ئاوودەی نیاز و مراز لەسەر خوێندراو
گژوگیا کەسوکاری منن
ڕزگاریان کردم لە گەمارۆ و داوی فریو
مەرەکەب و کاغەز و یاد خۆیان لەناو ڕۆکخست
ئەم سرووشەیان هەڵدا
ژیان و مردن بردنەوە و دڵنان نین
شیر و
قاوە و
دیوان و

مەمی دەم بەسووراو و سپیاو
سەز و سەبووری و بێ پەروایییان تا گەیشتن بەخت بەرز بووەوە
هاواره بەهانا هاتووەکانت کە بەدەنکی بەهەز شووره دراوە
هەدە سەرە ڕەگاکان
نە لەگەڵ سەرەتا کاروانت دەجمێ
نە لە کۆتایی واق وڕمانکی لەناکاو و لەبیرنەچوو
گیانت دەکات بە قوزاخەی حەکایەت و ئەفسوون
لە نامەیەکی تایبەتیدا داوا بکە
پێویستیم بە دەستەیەك پێغەمبەر هەیە
لەناو گەرمایی دەڕەکانم
هونەری پێگەیینی میوە بکەن بە بیرکردنەوە و خولیا و ژانی
تاقگەیەك
ئەی سەمای ڕەشمە و زەنگوڵەی نەرمی کەچی بەختەوەری
ئەستێرە بۆیەکراوەکانی ناو ئستە سەرەکان لە خەودا بژێنە
هەنگ هەنگوینیان بۆییەوە
نەمانزانی ئەو تەشتە ئاوەی حەوشەمان خڕش بوو
کە تریفەی مانگی بێ پاراستین
سێاوت لێ دەکەم ئەی ئاسوودەیی
بەدێ ئاوەك لە پاشماوەی برینەکانمان بدەرەوە
کولانەوەیان کەڵگەیەکە مەست و ئازدرکێن
مەم تێکۆشەری بنەماڵەی ڕووناکییە
جەنگکی گەورەی بردووەتەوە
نیشانەکانی خاڵبەندیی ژیان
گوێ لەو دەنگانە ڕادەگرن دەبنە ئاواز
نیشانەکانی خاڵبەندیی مردن
گوێ لەو دەنگانە ڕاناگرن نابنە ئاواز
گوێ گرتن و نەگرتن بردنەوە و دۆڕان نین
خانەی دوو گوێن چاوەڕوانین ببنە شانەی هەنگوین
دەتوانین پێیدا بڕۆین و بۆینەوە
بازکی ڕاونەکراو لەناو ڕەزکی خان و مان
لە باوەشی درەختکی نزم خێی هەڵدا
پێشنگی بەهرە دانەوڵە و ئومێدی لە نزیك دەنووك و باڵی دانا
بۆنی حاجیلەی کوتراویش لەناو گەرەوی و ئاون دەنیشتە شوێن
پێیەکانی
وەك پڕوو دەجریوێنن
بۆ چرا کتێب کەسکی لە بیرکراوە
شەوقی ڕووداوەکانی ساڵ چەشنی باران

ئاوی سەر بە شەختە بەئاگا دەهێنێت
بۆن و بەرامەمان بۆ دەنێرێتە ماڵەوە
قەڵەمکەشی کۆچکردووان و گۆڕپی سەر حەوزی ماسی و چەتری گوڵفرۆشان
پەڕەی زمانن قەت دەماری درێ لەدەمیان لێنادا
وایان کردووە بە وچان و درەوشانەوە تەماشامان بکەن
درەختی بڕند و لك بەهێز
بۆ جڵانە خۆیان هەڵدەخەن و هۆگیان بە ناوچەوانمانەوە گرێ دەدەن
ئاڵۆزیی ژیان و سادەیی مردن کە بەهرەی تیشك و سڵبەرن
ناکۆکییەکانیان خاو دەبێتەوە
نیشانەکانی خاڵبەندی دەبنە مۆسیقایەکی دەوڵەمەند و خڕەکۆشن بە هەورێکدا لە دڵدا دەبارێ
کتێبەوانێك لەو گەڕەکەی چاو داناخا و وشەکان بە ڕێگادا دەڕۆن
چووە ناو دواین جەنگی ڕەش و سپی و خۆی تەنیا کرد
بە تاجی کتێبەوە هاتەوە یەکەم کۆڵانی شار
تۆگەیشت ئاووهەوا و ئاوێنەی بەرانبەری
ڕوخساری ڕەشنی ئەسپەیان هێزی ڕاوچیی ڕەوی
تاج ناوی تاجدار دەزانێت
خۆرێکی سادە هەڵیگرتووە و بەسەر ناوچەوانی دنیا ڕەتدەبێ

تشرینی یەکەمی 2005 هەولێر

زمان و دڵی مانگ

پەپوولەیەك لەسەر شانی پێغەمبەرەوە فڕیە سەر شانی من
تەپەی باڵ و نیشتنەوە بۆنی خۆشی گەسەرن لە پرچێکی خورمایی کاڵدا
پۆیستییەکانی ڕۆژ هەمووی جوانین و لە ڕۆژمێردا بە دڵنیاك
ئاماژەی پێدراوە
کاتژمێری قورمیشدار ئامادەت دەکات بۆ بەدارکردنەوەی پەردە
تیشك بەشی خۆی بداتە ژووەکان
جێشی قڕیە کە بەناو دڵی هەوەدای کازیوەدا ڕەت دەبێت
باوەشی ماڵ پڕ دەکات لە شیرینی
کرێسك و ددانی شیری تێیدا گەشە دەکەن
داوەڵ پشووی بەستانەوانە
مەیموون و کەروێشك خەیاڵیان دەمرێ و بارکەوتوو دەبن
نامەی جەنگاوەرێك لەناو دەست و پەنجەی پێستەچیی شار بانگی کەڵەبابە
ئەستێرەی تاریك و ڕوونی لێ بەگرشە گرش کەوتووە
مەرگی ئەسپەکان و ڕۆژی سپیی سەر چیاکان

گیان و لەکدانەوە دەدەنە نازی هەنگ لەناو پەلکەزێرینەدا
پەلکەزێرینە جوانیی سەرزەمین بە ئاسمان دەبات
پەچکەی گالیسکە لەناو فریز پەڕەکانی جەستەی بە خوناوی شادمانی لادەدات
سەرنشینەکانی نقەمی ئەنگوستیلەیان چاون
لە کاتی دەستگیران هەڵبژاردندا کە سروە و هەژنەی باران پەرژینی دارین دەشکێنن
گوڵەجۆ و گەنم لە ناوچەوانی کار و بەرخ شەپۆل دەدەن
ناز و فیزی شێر لەو کاتەدا گەرم دەبێت
کە تەرمی نێچیر لەناو دەستەکانی دەشێلێت و گۆشت و ئێسك لێك جیا دەکاتەوە
تەنیا مرۆڤ پێویستی بەئاسوودەیی ناو ئاوێنەیە
دەزانێت کە ناشیرین بوو ئیدی تەواو بەهرە و بەرهەمی لە نوێوە دەست پێناکاتەوە
ژیانیش بەردەوام خوان پڕ بەهرە و بەرهەم دەکات
بوێری باڵندە بەرز دەکاتەوە
ئەوانیش لە مەستیی فڕینکدا ئاسمان خاڵی دەکەن لە بروسك و پاشماوەی
نەرم نەرم لە ئاسۆی پڕی سپێدەدا دێنە خوارێ
بەسەر گۆچانی پیرەکان دەنیشنەوە
پیرەکانیش ترپەی لێدانی دڵی خۆیان گرێ دەدەن بەباڵیانەوە
باڵ ئەی پشت و پەنا و جوامێری ناو دانیشتنە تایبەتییەکان
هەوانبڕ و سەروا و کێشدارمکە بە تکای گوڵەباخ لە دەست و پەنجەی دێ
خەریکە هووناکی لە چاوانم کێ نابێتەوە
ئەلفوبێی ژیانی خۆم لە بەرزاییەکان هەڵدایە دەستی خوداوەند
هەشنووسی بەخت و ناوچەوانیشم دوور لە نزرگایەك شاردەوە
ئەی دەریای نوستووی خەونی خۆ ئاشکرا کردوو
بەرپا بووە زەبر و زەنگ و جەنگی جودایی
دەستەودامەن و فریا
جامی ئەفسووناوی گیانم پێکە لە بەهرە و بەرهەمی خودایی
مانگی لە دەست مەرگ هەڵاتوو
شانمی بە قەڵا و مێزەخانە و ئاوێنەی بنەماڵەی زانی
زمان و دڵی لەسەر پەروەردە بکات
تریفەیەك لەناو جامی ئەفسووناوی خودادا
برژانگی چاوە گەورەکانی کردنەوە
بە وریاییەوە دوا

دوای چەند چرکەیەکی خوماری
گەشتوگوزار و غەزەلی ئەسپ و بریقەی چاوی پۆغەمبەرەکان لەسەر زەوی
دەگ□□ن
هەندێك زمان و دێ پەیدا دەبن
سێبەریان □□حی تێدایە
ئەڕ سێبەری □□ح تێدا ئاسوودە
زەبر و زەنگەکانی داهاتوو لە پێناو چیدا دەبن بە جەنگ
کوکوختی هێگر بەحەوشە و ماڵ و سەر ئاڵێری تەلەفزیۆنەکانمان
لە وشەی هەڵکەندراوی ناوچەوانی خانووی باپیران دێنە دەڕ
لەناو فەخفووری ماستی منداڵەکانمان
لە □ەنج و □از و هەوای بێباکی نقووم دەبن
دەست بە سەری ئاگرودوو دادەهێنن
گەرمایی دەبەخشنەوە بە دەرگا کردنەوە و پەیوەندییە هەستییەکان
پاشان لەسەر ئاڵای داگیراو پاشەڕ دەڕژن
ئەڕ مانگ لە زەماوەندی جاویدانی زمان و دێدا
چ شەربەتێك دەخورێتەوە
مەشخەڵی سەرشانم فڕییە ناو چاوی پەپوولە
ئەو چاوە □ەنگی خودا و □ەنگی ئاو و □ەنگی شیعری پاراست
بەهرە و بەرهەمی لە نوێوە دەست پێدەکاتەوە

تشرینی دووەمی 2005 هەولێر

□□وەسمی کردنەوەی پەیکەرێك

بەچاوی گایەکی قوربانی تەماشای باڵندەی دەنووك لەناو ئاو دەکەم
خودا بەنیازی سێاو چاوی داوەتە دەستێك
دەبدەبەی □ەنگاوەنگی پێوە بشەکێتەوە
قوماشی □ەش و سپی بێ
پرسە و کفن
پیت □ژانە ناو دەمم
توانیم وشە لێکدەم و داوا بکەم
مانگ بەسەر هەوڵێرەوە پێ و نارنجی و لە گۆوگاێدا بێت
بەو نازەی داویەتییە ئاوی □ژاوی حەفت چیایان
چەتر هەێدا و شەێی باران بباتەوە
چەتر شەێی باران دەکات
پەیکەرێك حەفتا ساڵ پیاسەی بەسەر پردی ئەم دیو و ئەو دیوی
□ووباردا کردبوو
پاشان لەسەر گردی بە ئاڵا داپۆشراو دانیشتووە

ئاوێنەی دابووە ژن و شووشە بێنی وەرگرتبوو
سەیری پەند و وێنەی سەر قەڵغانی کردبوو
قسەی تونديشی لەگەڵ وەردیان کردبوو
نامەی لەسەر باڵی بە ناز و فیزی کۆلارە نووسیبوو
سەرسام بوو بە
گوڵی کەروێشك و
گواڕەی شڵ و
پیاڵەی چا و
ڕووناکی ڕووی زەوی
بلووری لامپای سێبووەوە
تووتن و پایپی خۆش کردبوو
زۆر تەماشای ڕوخساری دایك و باوکی کردبوو
وایدەزانی دەمرن و بەجێی دەهێڵن
پەیوەندییەکانی نێوان درەخت و باڵندە و هێلانە و هێلکەی باش ناسیبوو
گۆوگاڵ و دارە دارەی منداڵیی دەبێتە کاروانسەرا
یەکەم هێلکە لەوێ دەتروکێ
یەکەم ئاو لەوێ ڕووندەبێتەوە
یەکەم باڵ لەوێ دەفڕی
یەکەم شیر لەوێ هەوێن دەکرێ
لە بریقەی خان و مانی ڕەش و سپی
ڕەنگەکانی دی لەواندا دەژێتە سەر نێتەی سروودەکانمان
سروود بووە پشتی ئەسپ
پشتی ئەسپ بوو بە زێد و ماڵ و لەدایکبوونمان
بەکامی دڵ سۆز و ئاوازی گیان دەدا بە پاڵەوانی هیوا و سەرپێخستنی خەونەکانمان
باڵندەی هەمەجۆری شادمانی لەشکری بوون
پەلکەزێڕینەش بیر و بۆچوونی
لەشکر کە دەژێنە بۆندایینی دەموچاوی
بەنیازی ناسکبوونەوەی نیشتنەوە و بۆیاردان لەسەر مانەوە و باگەرمبوون بۆ کۆچ
بیر دەکەنەوە و قسە و باس بۆ یەکەم پەڵەی ساڵ دەدرکێنن
ئەمە زۆر پێویستمانە بیزانین
گوڵەکانی لە ڕووەسمی لەدایکبوون و مردنی دەخرێنە سەر پەیکەری
تەنیان وەك تەڵە شخارتەی بەکارهاتوو بۆ داگیرسانی مۆمی سێبووری
بولبول لە پاییان بانگی بە چل باڵفڕین و نیانی جۆلانە و جەژنی گەانەوەی ون کردووە

دوای سەرگەرمی دیتەنییەك
گۆشەنشین و خەواڵوو هەناسەیەکی دایەوە
ماسوولکەی جەستەی بەشەژاوی و گەروو وشکییەوە سەیری دەمی
ئاهەنەری وەرزشوانی دەکات
چڕ لە یەکەم ڕووبەڕووبونەوەی کۆتا و ئەو ڕۆژانەی دەزانێت
ژیان چییە وەرناگرێت
بەڵام خەیاڵ کە دووڕوویی مرداندووە
بۆ بگرە و بەردە بە هەموو شتەکانی دەگەیەنێت
لە بۆنەی ئاشقبوونی شەونمی سەر گیا و شەڵی چاوەزار
دەبێتە دەستێك لەناو قژاخەدا ژیاو بۆ خۆشی و ناخۆشییەکان
هەیدەداتە ناو ئاهەنگەکانی کۆچەریان
بیرەوەری گوڵایەڵی دەبۆ و سوودی پێدەگەیەنێت
هەڵە و نوژە درێینەی لە بیر دەباتەوە
دەستێك لە گوڵانەوە ئاستگۆ و ناهەڵی وەخت بەسەرچۆ
نامەکانی دەخاتە پشتەوە
نامە هاتووەکانیشی وەردەگرێت
ڕەگا پڕچاوپڕچەکان هەموو شتێکیان پێدا دێت و تێدەپەڕێ
ڕۆژی هەمیشە بۆنخۆش بەشەقبوونی خاك
کاتێك دومبەڵان خۆی دەناسێنێ
لێدەگەڵ ئاقیق و نووسراوی ناوچەوانی هەر هەموو پێغەمبەرەکان
تێکەڵی بن
لە گەرمەی سەما و ناخ جریواندن و دیتەنی خودا
دڵی دەشوات و دەڵوا
پێ دەستمان کۆ شەکر و مۆری بەخت دەکات
دەتوانین کەلوپەل و وێنەی بەهرەمەندەکانمان بکڕین
دەستەسڵی تەنکیش لەگەڵ خۆمان هەڵگرین
بۆباکی بۆندبوونەوەی چنار
دەبێتە شۆنێك وەك قژاخەی ئاوریشم
جوانکراو بەسپێنەی هێلکە
ئاسوودە و پێ بەهرە و پەیماندار
هەموومان شەقامێکمان دەبێ تێیدا بچینە سەردانی خزم و کەس و
برادەرەکانمان
ڕۆژ کە ئاوا دەبێ
تەواو ئەڤینی خۆی کردووە
سێاو
سێاو پەیکەری پەروەردەی شیر و شەکری دایك و باوك و بارانی
سێبووری

تەگەیشتی بۆ جارێ نامری
ئەو دەرەختەی تۆ تێیدا گەشەت کردووە
دەبێتە دەرەختی بنەمایەی شیعر
ئەو هەموو وزەی تیشك و ئاو و پەین و ووخشی خۆەت پشکش دەکەین
کە خوداوەندی بەهرە و سرووش بسکاندوویەتی

کانوونی یەکەمی 2005 هەولێر

ژانی موورووی بەخت

گردکی پەرژینکراو بەهونەری دەستنووسەکانی پەیام
خودا هەمیشە دانیشتنە تایبەتییەکانی تێدا ئەنجام دەدات و
چاوەوانە گەورەتر بێت
دەرەختی زمانیش بەگۆپکەی نەکراوە لکی گران بوو
دەنگی پێغەمبەرەکانی لەوێ
یەك بەدوای یەك ئاوازدار کرد
دەستی بەوخساری سادەییماندا هێنا و قووڵاییمان درەوشایەوە
موورووی بەختی شت
دەوانەیەك لەسەر ناوچەوانی کە مۆسیقا و ئاوێنەیە بۆ ڕۆگاکان
ئاڵای ئاشقبوون و مشتوماڵکردنی یادداشتەکانی پیشان داین
بای بەزەبر و بێ پەرواشی هاهێنا
ئاراستەی تەواوی بخاتە سەر
بێ شەکاندنەوەی بەردەوام و پێوانەکردنی نازی چاوی باڵندەی سەر
هێلکە
چاوی لە گۆی سەیوان گۆپی هەنگاوەهنگ بوون
ئەوەی ئامانەتمان لای داناوە وەك سپێدەی ڕۆژی بەهار
چاکەی بێ هەموو کەس دەوێ
گەنجینە و خڕشانی لە سێبەری تەنکی کەلوویەك هەڵگرتەوە
پێش خۆی بەووونی بینی
زانی پێیەکانی لەسەر
کونی باڵەبان
تووڵەی شفتی
بۆکی گندرە
لاسکی لێبیا
چۆرمەی گۆڵ غەریب
قەڵەمکێشی ئەسپ
بریننی قوربانی
مەتارەی شوان

قەشی کوارگ
دانەت و گرەوەکانی کە باپیری لەگە نەوەکانی خی کردبوونی
بباتەوە
سز و بەهرەی بەهزی تدایە بە ناسین
شونی حەسانەوە زرن
بەرانبەریشی تابووت
مرق بەدکی خومار چاویلکەی فە دا و جوان خولیاکانی چاوی
جبەجە کرد
هیواکانی لەناو دانەنا
شەپکەی تابووتیش لە درەختیدا گەشە ختووکەی سووی خونی داوە
ازاندوویەتیەوەش
تەمك لە مەمکی دو پەیدا بوو
بووە تانەی چاویلکە و پەنجەرە
ئەلف و ی
بەیەکەوە لەسەر زەوی و زمان نیشتەجن
تەمەنی زەوی و زمان بەو نیشتەجبوونە درژ دەبت
ماوەتەوە ئاونە بەدیوارەکان هەبواسین
باندەی پە چەور
ژانی پشوو لە گمەکان بنە دەر
لە ناوی بیر بکەنەوە و چرا و ئەلبووم بهننە سەر مزی ژووروەکان
وەرزی نیشتنەوە و هەفین و توانای باییان بناسن
پاشان بەهنگی شاد و بیری هەمن و بگەردەوە بنوون
نووستن فریای
ناخ و
گیان و
ویژدان و
خون دەکەوت
لە حەوشەی پشتەوەی خانووە دیرینەکەی mای باپیرم
کە بەهەشت حەزی دەکرد بە کاتییش بت
چەند ژك خەکی هەبژاردەی خی بهنە
بە نەخش و نیگاری خەریکیان بکات
هشووە تریەك دەمی لەناو کەپر ش کردووەتەوە ناو ئاوی ونی
کووپە
دەن باندەی پە چەور
هلکەکانی دەهنتە ناو کتبخانەی
ئەو شاعیرە سادەیەی ئاوازی بە ئەم سەرزەمینە دانا
پەلەشی نەبوو لە پگەیشتنی میوەکانی حەوشەی

بەدەستنووس و پرچی کیژەکانی دایدەپۆشێت
لە کۆلاشەی مردوو
گیان گەڕایەوە ناوی
کە چاکەکاری گیان چاندنەوە دەکات
ماسی بەناو جۆگەکاندا هاتن
بۆ سەردان و یارمەتیدانی ووبار
قولابی چاوداری ئاوچییانی سەر ئاو خست
پێنج پەنجەی دەستی ئاستیش
سامان و سەروەری بۆ ئاشقبوون بەهۆز دەکەن
وەك ئەوەی لە بۆرییەك
دەستی خۆشەویستێکی دووەم دەست بگوشێت
مرۆڤ بە شکۆ و خانەدانی و بۆرییەوە
ئاوی ژاو کۆبکەرەوە و پاراوبە بە هونەری دەستنووسەکانی خودا
ئەشق بەناوی خۆتەوە
بانگت دەکاتە ناو ووناکییەکانی پیت و ناوڵنان و قووڵاییت
دەدرەوشێتەوە

کانوونی دووەمی 2006 هەولێر

کووپە لە مۆواندارێی ماسیدا

بەهۆزکردنی چاوی کوشتن و بۆین هەمووی بەویستی ئەون
ئەڕۆ خودا بۆ تەنیایی بۆ خۆی هەبژارد و بەرەو لای ئێمە خاك
هەدەکێ
دەست و پێوەندەکانیشی وەك چاووڕاو و چاودێر بەناو خەڵکدا
بڵاوکردوونەتەوە
هەوەدا و دڵبەدەر و کەم خەون
پێیەکانی لە ئاوی چەور و لێ تەن و گیانی تا ئەوپەڕی پەڕشان
نوێژ و ستایش و پاڕانەوە یارمەتی دەروونین بۆ گیانی تا ئەوپەڕی
پەڕشان
بەتوندوتیژی و زەبر و زەنگ و زاڵی داوای یارمەتی لە ناسراو و
دەستوپێی کردوون
باڵندەی قاچ ووت و دەنووك درێژ باڵەکانیان دەخورێنن داوای
باجیان لێ کردوون
جەنگ لەو پێناوەدا هاژەی هات
لاشە کەفی هەڵدا
لاشەش ئاوێنەیەکی پەڕەداری پێشکێش کرد
باڵندەی تەمەن کورت ببینێ

لە پشتی خۆشی هیچ لە دایك نابێت
تەپەدۆری لە پەنجەرەی بیستن ناوە
داویشی لەسەر کورسی شەیتان و فریشتە داناوەتەوە
کتێبی نائومێدی و گریانی جیهان لەم چاویەوە گواستووەتەوە ئەو چاو
هەوانبێژ و
هەواڵدز و
خۆویست و
خۆشدووە
تەمەنی بەشی ئەوە دەکات لە هەموو شەقامەکان بپەڕێتەوە
مردنی پەنجەی کەمانچەژەنەکانیش ببینێ
بە ئاگر و دەموچاوی ترشهەگەڕاوی مانگم مەسپێرن
پشت و پەنایەکم هەیە هەمیشە بەبیر خۆمی دەهێنمەوە
بەهرە و پەیژە و دەفتەری پڕ ئەستێرەی هەڤیوی مەحاڵ دەهێننە دی
کارتی جەژنانە فڕێ دەدەنە ماڵەکانمان
وێنەی کێکی مۆم لەسەر داگیرساویش دەگرێ و بەیادگاری دەیداتە
نەوەکانمان
وەك شاعیرێکی دەموچاو درەوشاوەی بەختیار
چوارخشتەکی لەسەر شیعری باوکی نووسیوە
غەزەلیش چاوی بە پەپەەی مانگەوە هەواسی
لە پێچی شەقامێکدا ونی کرد
پێنج خشتەکی و بەهرە وەرگرتنیشی مایەوە
چرای هەگربوونی بەدەستەوەیە
بەدوای لەپکە شینەی دیاری داپیری چاوی دەڕوا و دەگەڕێتەوە
هێزی چاو بەشی شکانی لەشکری هەڵپەدار دەکات
ژێنامەنووسی بەرەکانی شەڕ
بۆ ماوەیەکی کورت
لە خۆشیاندا لە هۆش خۆ دەچێ
شیعرێکی ڕۆمانسی دەموچاوی ئاوپژێن دەکات
مۆم و شخارتەی لە دەم دەژێ
گیانی زیو و ئاوریشم و فەنەر لە ناوی
مردوویەکە بەندی جەرگی هەمووان
ئەو مردووەی بەندی جەرگی هەمووانە و هەستی بۆمان قوڵپ دەدا
لە دۆزەخ هێلکەی نەکوڵاندووە
ئاوی پاش هێلکە کوڵانیشی بەسەر خاولی برادەرانی نەشتووە
لەسەرخۆتر بەرەو لام وەرە ئەی پیری
بلیتی سواربوونی چەرخ و فەلەك
هێشتان سووێی خێی تەواو نەکردووە

بەنی ئازیانە و نان ئاشاندنی دایکیشم هێلکەم دەتروکێنن
سەمەندەر برای شیریم بوو
دوای ماوەیەك پێکەوە ژیان هاتە ناو خۆنم و ئەسکمی توند کرد
باڵندە بەناو خەر بەند بووەوە
بە دەنووکی تووەی پشتی گای هاری بریندار کرد
بینینی خۆنی ئەو بریندە چاوی گای ووڵنکردنەوە
ئەڕۆ باڵندە بەئاسمانەوە چیت پێدەڵێت
میوە ووڵمەتیان بە ناز و شکۆوە هەڵدەخەن
ڵێبوارانیش بەینباخی قاوەیی بەسەر کراسیان شۆڕ دەکەنەوە
شەپقەی خوریان دادەنێن
ماست و زەیتوون و کەرە و هەنجیری وشککراوە
لەناو سینی چینکێ شەیانە لەگەڵ لاوی بە بار
شەڕ بە تاو هات
ئەو مردووەی بەندی جەرگی هەمووانە و هەستی بەمان قوڕپ دەدا
لەناو شووشەی مەرەکەب
یەکەم شت کە بینی ستەیەکە بێ گیان و دیوان دەدوێ
ئەڕۆ گوێ بێ هاوسەروای
دێ و
کول و
چێ و
بولبولە
ماسی بەناو ئەقەی نارنجك قەڵەمبازی دا و خێی سپاردە کووپەی
ماڵی من
کووپە و ماڵی هەگر بە فڕین و بەنی خەنە و مەخەك
گوڵەبەڕۆژەی نیگا ئاڵاو بە پەیمانی نەمری پاسەوانیەتی
بەرانبەر قسە و هەڵەوەڵی و دەمهەڵبەست
شارێك چاو ناترووکێنێ
درەوشانەوەیەك لە دەموچاومدا بەهرەمەندی کردم بە هێز و خۆبوونی
خودایی
خەر ووی خێی بێ ئاگرتم پێویستییەکانمی تێدا بنووسم
دەستنوێژ دەگرم و خەم تەنیا داوا لە خەم دەکەم ئاسوودە بمرم
چاوم لە نەخشە نقووم دەکەم و گیاکانی لەناو دیواری کێندا
شینبوونە
باوەڕت بە ژیانی دووبارە پێدەهێنێ و بیریش لە لەناوچوونی بنەچەی
دایناسوورەکان بکەیتەوە
پێش چوونە گەشت خەون وریام دەکاتەوە
کێ دەبینم و ئاو بەدەموچاوی کێ بپژێنم

لەناو شووشەبەندیش گۆ لە گڕانی نەگرم
پارچە قوماشکی خنکنەر بەسەر زایەەدا دادەکشت
زایەە سەرەتای هەموو دەست گوشینکە لە مشتووی خەنجەر
بەخانومانی بەرەو ئڕە دڕ
حەکایەت بڕ باپیرەی سەمەندەرمان بکات
سەمەندەر یەك دوو ڕژە مڵوانی منە و کەسکی چاوەڕیە
لشی دەپرست چاوی پڕ تاسە
تاسەی لە کۆ و لە چی دەشکت
ئمە مەلەوانین و ووباری گەرمیش تا قووایی دەوا و
اکەاکەیەتی
بزاریشە لە دەست خیی زەوی

ئاداری 2006 هەولر

سووی پاراوبوونی بن

پەری بە بەخششی زەردەخەنەی
خی دەکات بە ناسیار و بەهەشت دەهنتە سەر سینییەکی مسین
تەمەنی ئاەکیش بەشی شەی مانەوە لەگە ژیان دەکات
تەم لەسەر هکاریییە سەرەتاییەکان لادەدات
وناای هەفتەیەکی پڕ جموجوو و دەستنووسم دەداتە
سەرەتای لەناو دروست بکەم
چەکەرەی زەمینیم و گوشم لە ئاواز و ئاهەنگی بەهرە و سرووشە
بەهرە و سرووش ئاهەنگیان لە ماڵی دە
دیوار و تاق و پەنجەرەی ماڵی دڕ
شوە و شکیان داوە بە کتبی ئاماژەکان
سروەیەك بەسە بڕ گەشبوونەوەی چرا و خوان گەرمبوونی
چ دەزمەوە ئەی کاو و گچان و خزگەی ئەسپ کە لە خرشانی
جەنگاوەران پشوو دەدا
درەخت لە دەوە دوا سەمای دەکرد
لك و پپی سەرگەرم بەیاداشتی خانەوادەی ەنگی سەوزکی پاراوبت
بن و شیلەش بەسەر زەویدا بژڕ
پاشان لە قزاخەی ئاوریشمدا
سووی مانەوەی تەواو بکات و بەر جەستەمان بکەوە
لە بەخت و بینینمان بیکاتە شاخی کەەکوی
ناوچەوانی بەردی پهەواسین
گوگای گزنگ و زەردەپەڕ لاپەە نوستووەکانی هەدەنەوە
بەرد ئسکی زەوییە

نیشانەی سەرسامییەك لەناو چاوی بریسکەی دا
ەزێکی گیان پەەکراو
کە دەستی لەسەر دێی لاچووە
گۆپکە کەم هەگرن بە لکەکانی
گەاپیتێنیش تێیدا ساردوس
ناوی میوەکانی خۆشی لە یاد کردووە
بەام گەشە لێوی بەخێر جووەاون
هەمیشە خێیان بەبیر دەهێننەوە
دەکەونە بیرکردنەوەش
ئەگەر ئارەزووی گێرانی گوتنم هەبێ دەتوانم بیێم
ەنگەکان لە زمانێکی ەوا دەهێنم کە دەمی لێ تاریك نابێ
بەرزیان دەکەمەوە تا ئاستی سەر
لە ئاستی سەرم شاری یەزدان دەردەکەوێ و دەبێتە ئەو شوێنە
بەهرەمەندیان خانووی لە دەفتەری یاداشت و گوچکە ماسی دروست
کراوە
کاتژمێری ناوەندی شار لێی دا
سمێرە
باێندە
مرۆڤ
بەرەو ئێرە پێ و باێ و چاویان کردەوە
تەپوتێز تێیان ئاەا
لەم حاێ و بارەدا بزر دەبن یان سەریان لەناو زەرفی نامەیەکدا
بەلێوی منداێ بە مەمەی شیرەوە داخراوە
دایك و باوکیش لە نووسینەوەی ێگا نەبوونەتەوە
ێگای دیکەش بەلێوی تەێ و جوانەوە بەرەو ێوویان دێن
نووسینیشیان هەمووی دەبن بە ئەمەکی پیری پیێز و دێنە دێ و
چاومانەوە
وشەکانی ناو فەرهەنگ بەشی نووسینەوەی ێگا ناکەن
پەپوولە بەسەر تەرمەوە نیشتوون
ئارەقەی بن باێیان ئاسوودەیی دوای گەشت و بێنی نەگەچێانە
لە هەموو شوێنێك تێکەبوون بە ئاهەنگی سرووش و بەهرە ئامادەیە
دەتوانم لەسەرە ێگاکان بوەستم
فەرامێشیشی بکەم
بەام سەرمام دەبێ
چاوێکی تا هەتایەی لە ناوچەوانم بەهێز کردووە
تێکەبوون بە ئاهەنگی سرووش و بەهرە یاداشتی هەمووشمانە
لە ناوچەوانی تەێی خانووەکانمان شەوقێکی بێ پەروایە

هەمیشە لەمان نزیکە
لە دەنگی نەرمی قورینگ دەگەڕێ
بەهەیەوە بێتە ناو دڵمانەوە
بەگەیشتنی درەختی ناو شەقامەکانی شار هەنگیان پاراو دەبێت
ئەڕێ بێ بەس خودا دەزانێ بەهەشت لە کوێیە
خودا پیاهەی منی پێ کردووە
دایك و باوکم و دایك و باوکیان
چرا و شەربەیان لە سێبەری قەڵا بێ دانام
سێبەر گەورە بوو
خۆشی هێنا ناو خێی و تارمایی لادا و لووڕەی دوورخستەوە
بە ئارامیی کۆترێك بیر لە قوربانی بکەرەوە
قەڵا تاجی سەری بە ئومێدی چرادان هەڵدایە سەر شووشەی هۆونی چاویلکەکەم
لە بری ئاسێی کۆمە پێ دەماری چالاك
خۆر تەنیایی خێی تێدا دەتوێنێتەوە
یاداشتی شارێك کە سێاو لە ئەستێرەی هەڵاتوو وەردەگرێتەوە
لە کەژیانیدا چاهە هەشەکانی لە مەدالیای سینگی ناشتووە
هەوڵێر دانەوێە و میوە و ئاوی بێ هەمووان هەیە
کراسی بابە نوئێلی بێ ئادەگرین تا بەتەواوی دێ
هەیی دەبژێرێ و لەبەر هەموومانی دەکات
فڕین بە باڵ و پێ و دێ
خۆری مەزەدارە پێ بە ئاسمان وچان دەگرێت
ئاسمان چ هەڵبژاردن و سرووش و بەهرەی تێدایە
دێتە ناو هەستەکانمانەوە
هەڤیوێك خۆشحاڵ و مەستی ناو زایەڵە و هۆوناکی زەماوەندی پەریانە
لە تەك مانگ دادەبەزێ
دەچێتە ماڵی ئاسوودەیی
ئەڕێ دەرگای ماڵی ئاسوودەیی کلیلی فڕچەی هونەرمەندە یان پووشی ناو دەنووکی باڵندە
تاووس سیمینارێك لەبارەی جەژنی شارێك دەگێڕێت
کە کراسی لەبەر هەموومانە
لەناو کتێبخانە خوێن خەست و خەڵەکەم
موسا و عیسا و محەمەد ئومێد وەك خێیان دەهێنەوە
قڕپچەی کراسیان مڕی مژووە
لە کشکەکانیان هاتوونەتە دەرێ
دەست بە چەقێ دەمەبەیانە

ەنگەکان بریقەیان پێچایەوە
بە پەلە و هەڵەداوان ئەم دەورووبەرەیان کردە ئەفسانەیەکی واق وڕماو
هیچی لێ بەدەرنەکەوت
جەماوەر و ناوبژیوانیش تەنیا منم
مەلوول و جەرگسووتاو لەسەر بەردێکی خاخادا
کە پێشتر موسا و عیسا و محەمەد لەسەری زڕ تەماشای گەردەنی ئاسمیان کردبوو
دانیشتووم و هاواری ناوی خودا دەکەم
دەنووکی سووری باڵندە یارمەتیم دەدا و لاپەڕە نوستووەکانم بۆ هەڵدەداتەوە
ژنێکی خانومان و حەکیمی قەتارچییان
کووپێك شیری لەدەستی ووونی چارەنووس بە خەڵات وەرگرتووە
لە دنیایێدا دێت و دەچێت
پیتەکانی ڕێگا و پێشبینیی دەمودوو
جوانتر دەبنە وشە و ستەی خورپەدار
ەز گۆ لە دەنگ و ئاوازی پەرییان دەگرێ
ئەوجا بەری دەسکێ و بن و شیلە دەڕژێت
ئاو و باخم ووون بوونەوە
دڕپێك خوێن لە دەنووکی هەڵ تکا
ئەو دڕپە
ژوور و بەرژوورێکی لێ سکا
لە بلوور و چاو
نازی دەرگا کردنەوە و لێدانی کاتژمێر و لە ناز نەکەوتنی
تەندوورێکی بێ خانومانانی شار ئاگر دا
وشەکانی کردە ئاردی گەنمەشامی
زایەڵەی دەنگی ئەو ماڵانەی دەموچاویان باخن
لە دەمارە هەستیارەکانی مەمکی خانومان و حەکیمی قەتارچییان
تۆر شیر و هەنگوین بوون و چاویان بەرز هەڵنا
ەچەڵەکی یەك لەدوای یەکی پێغەمبەرەکانیان ناسی
ئەو تاجبەخشەی ەچەڵەکی پێغەمبەران بناست
لەبن باڵی مەل ماندوو نەبووە
چی تفری تەنك و ئەستوور هەیە لە زمانت لایدە
شڕەی ئاو بە زمان جوان دانانە ناو جگە جەزبەدارە
منی تاجبەخش و عەوداڵی
با و
ئاگر و

خۆ و
ئاو و
ئەشق
خودا نیشانەیەکی لە یەکەمین بانگی خۆی پێشکێش کردم
خەم لە ئەستێرە هەڵاتووەکانم بخۆم و لێیان بدوێم
دڵۆپێك خوێن لە دەنووکی هەڵۆ تکا
ئەو دڵۆپە
ژوور و بەرژوورێکی دامێ لە ماڵی خوداوەندان
شاعیران بەناو کۆاوەژنەیدا هاتن
سەکۆیەك گوڵی گیان و سەروا و کێشیان بەدەستەوە بوو
نان و ئاوم لەگەڵ بەش کردن
پاشان بەهرە و سرووش

تشرینی دووەمی 2006 هەولێر

ئاهەنگی ناولێنانی دەرەختێك

ڕۆژ خۆر لەدایك دەبێ
شەویش مانگ
گەنجینەی ئومێد و ئەشقی درۆژخایەنیش لەو شووشەیەی چاو تێیدا
خۆاوی نابێت
شووشەی بە تووکی کەروێشك شڕاو ئەی دەفتەری یەکەم پێشنگ هاوێشتن
سەرۆژ لە هەنگی لە شانە هاتووەدەر و بۆنی خێشی خودا و دەنگی
لاواندنەوەی کۆتەڵی سواران
زەوییەکی بێ هاوتا و پاراو و سرووشدەریت
هەموو خەنجەر بەدەستە کەمیندارە ووزەردەکان دەبەزێنیت
کێ ئاماژەیەك بێ ئەوە دەکات
ئێرە هەوای بە پیتە و دەژێتە هەستی گۆپکە و شکۆفەوە
پێ دیوان و بادەی هەنگوینیش
ئەو خانووەی منداڵەکانم بە تەمان تاجداری بکەن
لە چاوانیان بئافرێنن و بیکەن بە پەیمانی پیرۆز و کتێبی
شانازییان
بە نەرمەغار جارێك بەدەوریدا سووڕامەوە
ئەسپەکەم کەوتە ناو خڕەتاوێکی سەرگەردانەوە
کەلوپەل و بەرد و بناغەی
دەبن بە تیپی مۆسیقا و کۆرسی گۆرانی سەرسامیم و گەڕانەوەم بێ
قسەکردن لەگەڵ مانگ و ختووکەدانی
لە گۆرانیدا پشووی خۆزانیی بەرپا دەبێت

بازاڕی گەورەی پێ شتومەك و پێویستی
دار هەنجیریش هەگی لە سرکە لادەدات
باڵندەیەکی چاوەش کە باڵی موتوربە بوو لە
گیای سەر گۆڕی قوربانی و
دەمودووی سەاو کاتێك دەبێتە خۆشەویستی و
دەمارە باریکەکانی دڵی دایکم و
سێبەری هووڵی بڕی پێغەمبەر و
فڕینی چاوی باپیرانم
لە پەنجەرەی ماڵی من باڵی هاگرت
بیری زەر هێنا و برد
هەنگی تێکەڵ بە هەستی شینایی دەریا و گەشبوونەوەی ئاسمان کرد
بەخشندانە خەزانەکەمی هاوشتە ناو گڵنەی
چۆن سێبەکە گەرم دەکات
منداڵەکانم کاتێك دەنکە قاوە لە ئاون دەکوتن و گەنمەشامی
دەتەقێنن
زرینگانەوەی کلیلن هەدەرێنە دەستمان
دەمەوێت بیهێنمە ناو شکۆی هێلکە تروکانی کەوکەوە
لە تروکاندا داوای خێی لە هوو دەڕێت
چەند
وزەی تیشك و
ئاو و
خۆڵ و
پەروەردەی دەوڵت
بێ گەشە و بەهێزبوونی چاوی
باڵندەی چاوەش هەر زەر لێمانەوە نزیکە
لکێك لە درەختی بنەماڵەکەمانی هەڵبژاردووە بێ بەهرەی باڵ
بەختمان باشە و قەت هووماڵ لێ لانادات
تابلۆی هاەو لە سێبەرەوەیدا ئاوازی بێ گوتراوە
لەناو هووناکیی هاتوچۆکەران
هەنگەکانی پێ بە چاو پێشنگ دەدەن
ئاوازی باڵی مراوی کێوی دەکات بە برادەری هەڵگای دوور و ئەمەکدار
لە ئارەزووەکانمان بدوێ
هاەوەکەش لەوەڕێژە لە دەنگی
ئەوە ئێستا دەژیم و خەم دەخۆم و زەوی گەرمبوو بە خرۆشانی هەگ ماچ
دەکەم
شەوەکارێك تابلۆکانی خێی دەهێنەتە بازاڕێکی نزیکە دەستەوە
ئێمە دێینە باخچەی ماڵەکەمان

باران دەست بە ەنگ و ووی زەوی دادەهنێت و دەیلاونێتەوە
درەختێك بەناوی منداڵەکانمەوە دەچنێت
ەگ و چرای دێتەوە ناوچەوانمان
ئەی لای چەپی سینگم
بن بە کام گوڵی پشکش کراوتان دەکەن
درەخت لەجیاتی ئەمە دەژی و شەی مان و نەمان دەکات
هەزاران شت لە بەری یەکەمی دەردەکەوێت
بە گەنجبوونەوەش
دروود بێ درەختێك
گیانمی فری گیانبینین کرد
گیانم چەند ووناکی منداڵەکانمی تێدایە
گوڵایەی ووناکیم و دەستم بێ درژ کردووە
نیازی دڵی خەمم بێ هەشت
گوتی خۆشەویستی لە بەرزی وانینە لە ماڵەکەی خۆتدا
ژوور و هەیوانەکم بێ دانە ئەی خودا
ئەو کتێبانەی لەبەر نازی پەلکەزێینە و شەی چاوەزاردا ستەکانیم
هێ بەژێردا کشاون
ئاڵای بەختن لە سەکەی ماڵ هەڵدراون
ئەوانەی نەشمخوێندووونەتەوە
ئاگرودوویان لەناو چاوم تریفەی مانگی سەرگەمەکی بەستووە
خافڵمان ناکات لە شینایی دەریا و گەشبوونەوەی ئاسمان
ووگەنمای ئەشق وو لە شینایی دەوەستێ
ئاکام پەیدا دەبێت و ووناکییەکانی ماڵ دەناسێت
دوو دەست هێزیان لە زەردەی ئێوارەدا بوو
پەیژەیەکی داریان لە حەوشە دانا
کشی هەموو ئەندامی خۆزانەکە دەزانێت
بێ ئەوەی تەماشای گەشەی منداڵەکانم بکەم
دەبێ خرشی قەتماغەی برین
بەووەمەتی لایەك هەنار و لایەك سێوی زەوی بچووێنم
با کەس نەزانێت هەنار و سێوی زەوی ژاوە
دەنگەکانی چەشەی ژیانمان نەنیشنەوە
نیشتنەوە وشکبوونی دەماری سەرە
لەبەر خڕکی سەرگەرداندا
لە نێوان قەی قەلەەش و جریوەی هەخەتنەری ئەستێرەی
کاروانکوژەدا
بنی کەلوپەلەکانی مزەخانە و ح وەبەرهاتنەوەیان و چرای وچان و
خولیای

پەپوولەوانی دەرچووی خولی فێربوونی مۆسیقا و دڵڤان لە کۆیە
ئەی هۆی ناو دەست و دوا نهێنیی دیوانی خامۆش
ئای دیوانی خامۆش
ئاشقەکانی بەهەشت دەژێنە ساتی ناسکبوونەوەی ژیانەوە

کانوونی یەکەمی 2006 هەولێر

بارانی وشە سووڕکان … عەبدوڵا سەمان(مەشخەڵ)

بۆ خوێندنەوەی ئەم کتێبە کلیکی ئێرە بکەن ….

گۆڤاری هانا ژمارە 3

بۆ خوێندنەوەی ژمارە 3ی گۆڤاری هانا کلیکی ئێرە بکەن …..

مـــردووی دەســـتی ئـــاو … جەلال عەبدوڵا ساڵح

ئەو ڕۆژانەی بەکارم
سەرم کۆڵە و گیرفانم خاڵی
حەزم لە ترە و پەنیرە
گوێ لە گۆرانی با دەگرم
بیر لە دانیشتنی
شەراب و زەردەپەڕ دەکەموە
دەموەت لە هەزی کار دووربم
جگەرەیەکی بەزاری بکێشم و
کەمکیش پێبکەنم
لەکەناری شەقامێک
دەبمە هاوڕێی سەزانییەک
ئەو باسی لەزەتی
جگەرەی شەوم بۆ دەکات
منیش چیرۆکی بۆتاقەتی
کیسەڵکی کوڵەری بۆ دەگەڕموە
پەی دەبەم کیسەڵ بەوتەمانۆ زەرەیەوە
نە حەزی لە تامی ئاوە
نە لە هەناسەی زەوی
ئەی تۆ چیت پێیە بەم باس بکەی؟
سەزانییەکە جۆتکەم بۆ لەدەدات
منیش قاقا پێدەکەنم
کەسمان لەیەکتری ناگەین
زمانی فەلسەفە وادەبەت
…
هەنگاوی غەریبی دەنەم
بۆ کچێکی ئەفغانی دەگەم
بۆنی پیچک و ڕەحانەی لە دەت
ڕەحم پێدەبەت لە گۆرانی
بەدەم زەردەخەنەوە پێ دەبەم"سەلام"

ئاوەم لێئەداتەوە و
وەک کچێکی کێدی بەدەستی
جنێوەکم پێئەدات
شەقامەکە پڕە لە پێکەنینی ژیان
لە ڕووم نایەت هەمووی بگێمەوە
لەوانەیە پۆلیس بمگرێت
لە کارگەش دەر بکرێم
...
دڵەم و هەنگاو دەنەم
لەدوورەوە دووکەڵی
جگەرەی پیاوێکی پیر دەبینم
لەگڵ با سەما دەکا
دەموەت بڵەم ماندوو نەبیت
ئەی دەی پیری
گوڵی فەرش
دەموەت لێی بپرسم
چۆن لە پێیوەندی گۆچان و هەنگاو بگەم؟
لەپڵ سەرک بادەدا
دڵەشتەوە بەسەر لاشەی سپی زەویدا
ئای بۆنی ڕشانەوەی پیری چەند پیسە؟
پێش ئەوەی بڕجی بهەڵم
فیکەیەک بە گەمژەیی خەم لێئەدەم
....
دەکەومەوە هەنگاونان
لەپڵ سەگەکی تووکنی چاو کز
بەرەوەووم دێت
بۆنی پانتڵی ڕەژەهاتیم دەکات
لەوەدڕێ بمناسێتەوە
بە سمڵ و کلکیدا
لە سەگەکەی بژێنا دڕچێت
بژێنا مەسیحییەکی سپی بوو
من مووسووماڵکی بۆنیشتمان
هەموو شوێکی هەینی
کاتێک دەبوو بشەمان
سەگەکەی دەبووە ناوبژیوان
...
لە تەمی تەنیایی خەم دا وندەبم

دڵگەمە کەناری چەمەک
بەفڕچەی ئاو
وەک منا خەم ژیردەکەم
باڵەای دیواری با ڕەنگ دەکەم
نەخشەی جیهانێکی نوێ دەکێشم
بە گوڕیی ناوی خەم دەنووسم
مردووی دەستی ئاو
ژەهری ناودەمی نەهەنگ
تا ماسییەکان تەر پێکەنن
بەقەکانیش
تاهیلاک دەبن
گەرانی بەن
...

جەلال عەبدوڵا ساڵح

سیانەی گوانەوە ... سەران محەمەدە سووڕە

1
من لە کەکەەی جەفتی بەووك کەوتوومەوە
تا نەدزمەوە چاوی ئەم پەدەشتە
هەر بەرەو خڵربوونەوەم.

هێ ساوەگەە پیرزەکانی زیس
وا کوشتار دەسپەدەکات*:
گرگەنەکان چوارمشقی دانیشتوون و چیرکان دەگەنەوە.
ئەی نەتەوەی کچەو و کوشتارلکراو؛
گوناهی زایەندکارکم،
دەبێ نەزانم چ شتك لەگەێ خودا کێنینەکان،
چارەنووسمانی لکگرداوە!

جوانیی؛ ئەوەی لە مەرگەوە دێی،

بۆ گەیین دەبێ وێرانە بسازێنرێ.
ئەی مەرگ؛ هەموو شتێ لە بەردەوامی تەواوبووندا، تەواو نابێ.

2
ئەوەی بەدواتدا وێم؛
بەرەو ڕۆبێنە نیگا و
خەیاڵیش مەلەی سەهەندەیی.
خەون بریننی بێینی مەوداکان نەخش دەکاتەوە،
خەمی گەیشتنیش بە دیوی خڕایی، تۆاامان وێنا دەکات.
ئەوها ئەو منە، ڕەگی دووجای دووبەرەکی و
فراژووی لەرەلەری کوفرەێ.

تەنیا شەوە بێباوەشك بمهۆتەوە.
تاریکی پەنا. وەزانینم تێ.
بێخودا و ئەستێرە، ژینێ شك نابەیت؟

هێ شەیتان؛ خشپەی شەقاوەکانی ۆیشتنت دێتەوە بەرگوێم.
بوونت زۆکفت بکە، لە تاریکییان بدرەوشێوە،
مامەڵەیەك، کە هەمان بێت سەرپێچیکردنە.
تێش؛ لە بەخشراوانت وەدەرم بنێ؛
بە ئازارەوەش بمکوژە،
مرۆق سوپاس نەکراوە،
لەهەڵەش زێتر ناسنامەی تری نییە.

3
کات؛ بوخچە غەریبییەکەی نالی و حاجییە.
شوێن؛ بەبەردبوونی چیرێکی گڕگرنەکانە لەبەردەم حەامدا.
چارەنووس؛ بچارەیی خەونی خانی و زێتر لێکترازانی نەتەوەیەێ.
خواست؛ بوون نمایش دەکات؛
بوون خێی، سکاوی وێرانکارییە.

دەبا خودایەك بسازێنین
گۆان لە بنوڕییدا سیما دەکرێت.
جەنگ ناسنامەی بوونێکی هەستبەخێکردووە.

لەگەێ کوشتار، هرووژمی یادەوەریی و
ئێشی ژووری جووتبوون زێتر دەبن.
لەگەێبوون؛ چەوساندنەوەیەکی تری ێگەزییە.

4
شتێك كردمیه دڵوانەی ڕۆگە چڕەكانی مەترسیی.
ناشزانم چ دەنگێك
بۆ نشۆو و هەڵدێرگەكان ڕۆنموونم بوو.

هەڵدێرام. مشتی بەردێك خۆی كردە باوەشم.
هەڵدێر قووڵ بۆ چاوەكانمی ڕووانی.
پێم لێسەنرانەوە.
خوداكان دوا ئاوێدانەوەیان كردم.
چیایش: كوێەتیمە. دەستی ئاهێشتكرد یان نا، هەر دەبێ بیڕۆم؟
جارێكی تر، ڕۆگەكانم خستەوە بەر سێرەی پێملنەبوونم.
دەست نەبوو، ئەی خواست وەملیایی خستمەوە؟ دەبێ نەزانم؟

تا ئێرە ئەی دوو سێ، حەوت و پێنجی بەیانیم،
ئەو گێرانییەی بە هەڵدێرانم نەدات، كوا قەرەجییە.
زرینگانەوەی دەنگی مەزهەر و زریانێك لە خۆرایی..
پێهەڵدێنم. ئەوە بۆ ڕۆگەكان ناجمێن؟!
دەبێ لە هەناوی وێرانبووندا؛ گێرانیی ئاژاوە بچێین.

5

گێرانی خێم دەڕۆم و
ڕۆ بۆ ئاژاوە خۆش دەكەم؛
شتێك، كە دەبوو زووتر بمكردبا.
هاتووم؛ ڕووحی شەیتانم و
بەدەستی و غەریبی چارەنووسمەوە.
چارەنووس و غەریبیم، ماڵی خەون و نەگەیشتنە.
كوا ماڵ پێم ئاوەدانە و سەهەندییم دەناسێت.

شەیتان لەسەر زمانم، گێرانییەكە بەرەو كۆتایی دەبا:
من ئەودیوی ڕووناكییەكەتم،
كە گڕان و بەدكرداریی، تەمدا ئاوسەوە.

من ئەودیوی ڕووناكییەكەتم
بە نەفرەتی ناسنامەم سوێند
گەاومەتەوە نێوت، بڕۆی ئەوە نەزانیت؟

مانگی 10و 11ی 2016

* "ئەم ئاژاوەیە گوناهی هزرەکانە، دەبوو کوشتارەك دەستپێبكا."سکاندینافیا دوورگەیەکی تر لە بخوور، هەندرێن.
** ئەم شیعرە لە گۆڤاری "کەلێن"، ژمارە (2)ی هاوینی 2017، بڵاوکراوەتەوە.

لە نێوان سیاسی و فەیلەسوفدا … هیوا سەعید

سیاسی: بۆچونێک هەیە دەڵێ ئاوەژی بزانێ دیالێکتیک چییە فەیلەسوفێ.
فەیلەسوف: لە دیالێکتیکی هیگڵ هێش لەخێی دادبێ و دەبێ بە دوو بەش، دواتر لە نێوان ئاو دوو بەشە ململانێ سەرهەڵدەدا، سەرەتا بەشکیان دەبێ بە چاودێر بەسەر ئاویتر، بەشکەی دیکەش دەبێ بە کڕستە و بابەتی لێکۆڵینەوە بە ئەم.

سیاسی: پێش سەرهەڵدانی ململانێکە ئاو دابڕانە لەناو هێش چۆن ڕودەدا؟
فەیلەسوف: سوکرات دەڵێ خێت بناسە، مەبەستی لە خۆناسین ئاوەیە خێت فڕی زانین بکێ بەکو بە زانین هێشت لەخێی دابڕێ و ببێتە دوو بەش، بە ئاوەژی بە بەشە دابڕاوەکە لەخێت بە ئاگا بێ و هێشاریت لەبارەی خێتاوە هەبێ.
کەچی لە ڕوانگەی سارتەر بەشی دووەمی هێش لە ڕێی زانینەوە دروست نابێ، چونکە بەشی دووەم بە دابڕان لە بەشی یەکەمی هێشاوە پێدا دەبێ.

سیاسی: هێشتا وێنەمەکە ڕون نییە، دیسان ئایا هێش چۆن لەخێی دادبڕێ و دەبێ بە دوو بەش؟
فەیلەسوف: ئاڵبێر کامێ پێیوایە مرۆڤ بەرلەوەژی یاخی ببێ هێست بە چۆوسانەوەیەک لەلایەن ئاوانیتر یان نامبوون و دابڕانێک لەوانیتر دەکا، ئیدی لەو دەخە هێشیار دەبێتەوە و بە هەلومەرجی خێی دەزانێ. بەو مانایەی خێی دەناسێ و لەخێی بە ئاگا دەبێ. واتا هێشی لەک دادەبڕێ و دەبێ بە دوو بەش، بە بەشە دابڕاوەکە لەخێی دەکۆتێتەوە و تێگەیشتنی لەسەر خێی دەبێ.

سیاسی: هەتا هێش لەخۆی دانەبڕێ و نەبێتە دوو بەش ئەو هێشە زانین وەرناگرێ، بۆچی فەیلەسوف ئەوەندە قسەی خۆی لای ئەو کەسانەی تێناگەن بە خەسار دەدا؟
فەیلەسوف: هەنجبەرێکی ماندوو بەلای فەیلەسوفێکدا تێدەپەڕێ، ئەویش داوای ئەوەی لێ دەکا کەمێک لەکنی پشوو بدا. دوای ئەوەی هەنجبەرەکە دادەنیشێ فەیلەسوفەکە دەڵێ بێ ئەوەی لێو چەوسانەوەیێ هێزگارت ببێ گوێ بگرێ لێو زانینەی فڕێت دەکەم.
یەکەم: پرسیارێک لێ تێ نەکرا لەخۆتەوە وەڵام مەدەوە، دووەم: شتێک لێ تێ داوانەکرابوو مەیدە.
هەنجبەرەکەش بە پێکەنینەوە دەڵێ چاک نەبوو زانینەکەت بەخۆایی بوو ئێگەرنا پارەکەشم دەچوو.

سیاسی: فەیلەسوفەکە بەو گاڵتەپێکردنە هەستی نەڕەنجا؟
فەیلەسوف: بە تێگەیشتنی هایدگەر ئەو هەنجبەرە لەبەرئەوەی هێشی لەخۆی دانەبڕاوە بێیە بوونیشی لەناوخۆیتی و خۆی دەرنەخستووە. ئەو جۆرە بوونەش بوونێکی ناهەسەنە و توانای تێگەیشتنی لە زمانی ئەو مرۆڤە هەسەنە نییە کە بوونی خۆی دەرخستووە و قسەکانی تێگەیشتن دەدا بەدەستەوە. کاتێکیش فەیلەسوفەکە هەموو ئەو شتانە دەزانێ و ئاستی زانینی ئەو هەڵدەسەنگێنی نەک خەم لەو سوکایەتییەی ئەو بە زانینەکەی کرد ناخوا، بە پێچەوانەوە جارێکی تر لە بازاڕ هەکەوتی دەکاتەوە دەبێنێ هەنجبەرەکە دەستگیرکراوە لەسەر ئەوەی کەسێک ویستویەتی کاهێک بخوا ئەم لەخۆیەوە چەقۆی پێداوە. کەسەکەش کە چاوی بە چەقۆیەکە کەوتووەڕ هاواری کردووە ئەو چەقۆیە لە من دزراوە ئەو دزە بگرن. فەیلەسوفەکەش لەوە بە ئاگایە ئەو هەنجبەرە بوونێکی لەناوخۆ و ناهەسەنی هەیەڕ، زمانە لەکارکەوتووەکەی تێگەیشتن نادا بەدەستەوە و هی ئەوە نییە بتوانێ بەرگری پێ لەخۆی بکا، بە بن گوێیدا دەچرپێنێ: کاتی خۆی فڕێم کردی شتێک لە تێ داوانەکرابوو مەیدە گوێت لێم نەگرت. ئەمجارە جوان گوێبگرە، بڵێ: نازانم ئەو چەقۆیە هی کێیە و دەمکە بەدوای خاوەنەکەی دەگەڕێم لەبەرئەوەی بەو چەقۆیە باوکم کوژراوە.

سیاسی: فەیلەسوفەکە پێشتر لە فڕکردنی هەنجبەرەکە ئەوەی ئەزموون کردبوو زانین بە زانین دروست نابێ و دەبێ هێش لەخۆی دابڕێ ئینجا زانین وەردەگرێ.
فەیلەسوف: فەیلەسوفیش لەگەڵ ئەوانیتر فڕێ دەبێ.

سیاسی: دووبارە بە هانای هەنجبەرەکەوە چوو ویستی چی فڕێ بکا؟
فەیلەسوف: زانین چاکەیە.

سیاسیی: ئەو هۆشی لەخۆی دانەبۆاوە، فڕنابۆ.
فەیلەسوف: ەنگە دوای ئەو ۆداوە هەست بە چەوسانەوەی خۆی بکا و ئەو هەستەش ببۆتە هۆکارێک هۆشی لێک دابڕێ و بەخۆییدا بچۆتەوە.

سیاسی: کەواتە دەبۆتە فەیلەسوف.
فەیلەسوف: ئەو هۆشەی لەخۆی دادەبڕێ و دەبۆتە دوو بەش ۆاستە لەمەودوا ئامادەیی تێگەیشتنی هەیە، پۆویستە زانینیشی تێبکرێ.

سیاسی: بۆ تێگەیشتن و زانین یەک شت نین؟
فەیلەسوف: ژمارەحیسابی توانای لێکدانەوەی سەدان و هەزاران ژمارەی هەیە یانی باش تێدەگا، بەڵام تا ژمارەی پێنەدەی هیچی پێ لێکنادرێتەوە، بە مانای ئەوەی تا زانینی پێنەدەی توانای تێگەیشتنی نییە.

سیاسی: مرۆڤ بۆ ئەوەی ببێ بە فەیلەسوف جگە لە تێگەیشتن دەبێ زانینیشی هەبێ؟
فەیلەسوف: ئەوانەی بەبێ زانینی هۆشەکی تێگەیشتنیان هەیە کەرەستەی زانینیان زۆر نییە و هەر ئەو بەشە هۆشەی بۆتە بابەت بۆیان و ئەو دەوروبەرەی لە ێی هەستەوە پێیاندەگا لەبەردەستیانە، ئەوەندەش پانتاییەکی کەمە بۆ ئەوەی لێیبکۆڵنەوە، دواجار ئەوانە مامەڵەکردنیان لەگەڵ زانین دەبۆتە مامەڵەیەکی بەرژەوەندخوازانەڵ.

سیاسی: بۆ؟
فەیلەسوف: ئەوان هەر لەبارەی ئەو شتانەوە دەزانن کە لە دەوربەریان ئامادەیی هەیە و لە ێی هەستەوە پێیدەگەن، ئەوەش وادەکا ئەو زانینەی هەیانە لەپێناو چاکەی خۆیان و ئەوانەی خۆیان بۆوایان پێی هەیە بەکاری بێنن.

سیاسی: چبکەن بۆ ئەوەی زانینەکەیان لە بەرژەوەندی گشتی بێ؟
فەیلەسوف: دەبۆ بەهۆی هۆشەوە شتە هەمەکییەکان بناسن و لە چەمکەکان تێبگەن، بۆ نموونە بزانن چاکە مانای چییە یان ئەخلاق چی دەگەیەنێ.

سیاسی: بە فڕبوونی ئەو شتە هەمەکییانە و تێگەیشتنی چەمکەکان چی دەگێێ؟
فەیلەسوف: کاتێک زانیان ئەخلاق چییە، ئەوکاتە ئەخلاق زانینەکەیان پابەند دەکا لەپێناو چاکەی هەموان بۆ نەک هەر خۆیان و ئەو هەندەکەی خۆیان دەیانەوێ.

سیاسی: ئێستا تێگەیشتم بۆ ئەفلاتون لە کۆمارەکەی فەیلەسوف دەکا بە سەرۆک.
فەیلەسوف: فەیلەسوف دەزانێ ئەخلاق چییە، ئەخلاقیش زانینەکەی ناچار دەکا بەوەی خەڵک لە خزمەت خۆی و بەرژەوەندییە تایبەتەکانی ئاڕاستە نەکا، ئەگەر ئاڕاستەشیان بکا دەبێ لەبەر خاتری چاکەی ئەوان بێ نەک خۆی.

کێ لەم وەزعەدا کوردستان رزگار دەکات؟ ... عیماد عەلی

پێش هەموو شتێك، گرنگترین شت ئەوەیە تێ کەشەکە لەسەر واقیعەکەی کوردستان وەك خۆی و بەهەمان زەمینەی ئێستایەوە بخوێنیتەوە و، چارەسەری نۆخەیی و دوور لە تیۆری بەرهەمی عەقڵی دەرەکی یان لاساییکردنەوە لەسەر زەمینەی بارودۆخی دەوڵەت بنیاتنراو و دوور لە وەزعی کوردستان و بە رووکەشی و بەدەر لە توانا و بواری جێبەجێکردن باسکراو کار بکەیت، بۆ ئەوەی کلیلی کردنەوەی یەکەمین دەرگای هەنگاونان رووە و کردنەوەی سەرجەم دەرگا زۆرەکان بدۆزیتەوە.
دیارە قسە لێرەدا لەسەر کەس نیە وەك سەرکردە بتوانێت هەرقل ئاسا رەفتار بکات و زەمانەکەش وەك ئەو رۆژانە نیە پاڵەوان ئاسا بە رەهایی شتەکان بگۆڕێت و هەموو دەسەڵاتەکان ژیراوژور بکەیت، بەڵکو پرسیارەکە ئەوەیە ئایا حزبێك یان هاوپەیمانێتیەك هەیە لە کوردستاندا بە سەرکردایەتیەکی دووربینەوە کە لەو ئاستەدا بێت و بەتەنها بتوانێت قۆناغە قورسەکەی سەر هاولاتیان بەکەمترین زەرەرتێپەڕێنێت و ئەتەرناتیڤی دەسەڵاتە بەردەوامە کۆنەکەی کوردستان بنیاتبنێت، یان لەم وەزعە کۆمەڵایەتی و سیاسی و ڕۆشنبیریەدا باشترین بژاردە یەکگرتوویی و پێکەوەیی کارکردنە، بۆ لەسەرخۆ هەساندنەوە و بەرزکردنەوەی روحی نەتەوەپەرستی و نیشتمانداستیە .

وەزعە سیاسی و ئابووری و ڕۆشنبیریەکە و کارو ڕەفتاری سەرجەم حزبەکان لە ئاستکدان کە ناتوانرێت کردەوەی رزگارکردنی ڕۆژەیی

تەنانەت قۆناغە راگوزەرکەش بە کەمترین زەرەرەوە بە هیچیان بسپۆریت و پشتی پێ ببەستیت کە میلەت لەم لێقەومان و میحنەتە رزگاربکات. تۆیەك کە نەتوانیت ئۆپۆزسیۆن لە دەسەڵات و رەفتاری سەرکردەی هیچ حزبێك لەویتر و بیروبۆچون و تایبەتمەندی هەریەکە لەگەڵ ئەویتر و رەفتار و کرداری ئەم لەگەڵ ئەو و پاك و ناپاکی هیچ لایەك، جیابکەیتەوە، چۆن دەتوانیت لایەن و کەسێکی سەرکردە یان سەرکردایەتیەك لەم بارودوخە قورس و زۆر ئاڵۆز و نالەبارە دیاری بکەیت کە بتوانێت بەتەنها و بە کەمترین زەرەر رێگەیەك بگرێتەبەر بەو ئاراستەیە بێت قۆناغەکە بپەرینەوە. دیارە هۆکارە سیاسیەکەی ئەم بارودۆخە روونە کە لە رووی خودی و بابەتیەوە لە کەڵەکەبونی هەڵە کوشندە سیاسی و فکری و ئابووریەکانەوە بووە.

بۆچی خەڵکی مەبدەئی لە پاشەکشە دایە لە کوردستان؟

حزبەکانی کوردستان کاریگەریەکی سەلبی رەهایان لەسەر تەنانەت منداڵی نێو بۆشکەش هەیە و هەموو کوردستانیان کردۆتە یەکپارچە سیاسەتی بێ بنەما و دوور لە هەموو فکر و بیروبۆچونیك بە گشتی و، ئەوەی پیادە دەکرێت پەیرەوکردنی کاری حزبی سیاسی رووت و وەك زۆرێك لە سیاسیەکان بە ئاشکرا و نهێنیەوە باسی ئەوە دەکەن، کە ئەوان سیاسەت دەکەن و هیچ کارێکیان بە مەبدەئەوە نیە!!
لێرەدا ناتوانین بڵێین لەنێو ئەم هەموو حزبانە سەرکردە و کادری مەبدئی بونی نیە، بەڵام ئەو ژمارە کەم و دەگمەنانە لە ژێر قورسایی کاری سیاسی و زاڵبونی زۆری ئەوانیتر و بەرژەوەندیدا وا ونبوون بە هیچ شێوەیەك ناتوانیت جیایان بکەیتەوە و ڕێلیان دیاری بکەیت.

چارەسەر؟

چەندین پرسیار دەکرێت لەبارەی ئەم وەزعە و چۆنێتی گۆرانی ئەم سیاسەت کردنە و فاکتەرە سەرەکیەکانی. بەڵام گرنگترین هۆکاری گەیشتن بەم حاڵە لەماندا خۆی دەبینێتەوە و لە نێو سەرجەم حزبەکاندا بێ بەدەرکردنی هیچ لایەك بونی هەیە، بەڵام بە ڕێژەی جیاواز:
*پابەندنەبون بە هیچ ئامانجێکی گەورە و نەبونی ستراتیج و پشت بەستن بە گۆرانکاری لە ئامانج بەپێی گۆرانکاری بارودۆخی هەنوکەیی سیاسیی کوردستان و ناوچەکە و، نەبونی پلانی سەر ئەرز بێ گەیشتن بە واقعێك کە تۆشی شکست نەبین لە هەر هەنگاوێکی مەدروسدا و دەرئەنجامەکان نەخەینە دەستی قەدەر و ئەگەر و مەگەر.

*گرینی کتوپری خەباتی شاخ بە شار و زاڵبونی سیاسەت و کاری حزبی بەعەقڵیەتی عەسکەرتاریەوە کە لەشڕشدا ئەولەویەت بوو، هەر ئەمەش سەرکردەکانی توشی شك کرد و خەیان لە ناوەندی دونیایەکی تردا بینیەوە کە وەك نەدیوبدی رەفتار و مامەڵەیان لەگەڵ گرانکاریەکاندا کرد و کورسیان کردە ئامانجی پیرزی خەیان .
*خەفەرزکردنی بەرژەوەندیە مادیەکان و لەزەتی ژیانڕستی و لەبیرکردنی زرك لە پیرزیەکان و تا رادەیەکی زر لەخگرینی تەنانەت کادرە رەسەنە مەبدەئیەکان.
* هاتنە سەر ساحەی راوبچونی تازە و نەوەی نوێی پشتبەستوو بە پشکەوتنە تەکنولجیەکانی تکە بە حزبایەتی و دوور لە ڕبینینی راستەقینە و بباوەری بە خەباتی عەسکەری و پشت بەستن بە کارو رکابەری سیاسی مەدەنی پاش شەری نوخ.
* زیادبونی مەحسوبیەت و مەنسوبیەت لەسەرجەم حزبەکان بە هەموو جرەکانیەوە بە دەرکردنی تەنانەت تاکە لایەنکیش لە چەپ و لە راست.
*نزیکبونەوەی هاوشوەبونی کاروخەباتی سەرجەم حزبەکان و ئینتمابون لەسەر بنەمای ناسیاوی و خزانی و بەرژەوەندی مادی بەدوور لە هەموو فکر و ئایدیلجیایەك لەسەر ئەرزی واقیع، ئەمەش وای کردووە گرانکاری لە ژمارەی ئەندام و هەوادارانی حزبەکان پاش دامەزراندنی گران بە گرانکی کەمەوە تا رادەیەك جگیر بت.
*شواندنی تەنانەت بیروعەقڵی خەڵکە ئاساییە رەسەنە خاوەن بیرو مەبدەئەکە بە ترساندن و تقاندن و لەزەت بەخشینی ژیان و لەخشتەبردنی زرك بە چەندین رگە و رەفتاری دوور لە هەموو بەهایەکی نەتەوەیی و نیشتمانی و ئەخلاقی.
* پشت بەستن بە بنەمای بەدەستهنانی دەنگ بە دوور لە هەموو پیرزیەك و زربونی رەفتاری پپلیستی لەسەر سەرجەم حزبەکان بە دەسەات و بەناو ئپزسینیشەوە.
*نەبون و نەهشتنی مەیلی خفیداکاری و لە خبردویی لە لایەن سەرکرادیەتی و نەمانی روحی خاکپەرستی و کزبونی گیانی نەتەوەیی و نیشتمانی.

بە کو گەیشتین؟

بەم کەرەسە و پکهاتە و حزبانە و بەم زەمینەوە کە لەکوردستاندا هەیە و بە دوور لە باسکردنی گیانی مشەخری خەك و پشتبەستن بە مەعاش و رەیعیەتی نەوت و لەناوبردنی ئەو رژە کەمەی خزنی کە لەناو کورددا بە تایبەتی لە لدکاندا هەبوو لە رووی ئابووریەوە،

سیاسەتی خستە دوور ریانێکی بەرژوەنخوازی تەسکەوە کە خەڵك ناچاری زەرەك لە سیفەتی ناباو کرد و وایکردووە کە رووبەرووی شتگەلێك بێت تا رابردوویەکی نزیك لەناو کوردەواریدا نامۆبوون، وەك مەرایی و خۆبەدەستەوەدانی ئەخلاقی و خۆفرۆشتنی کەسی لەپێناو بەرژەوەندی مادی لە ناو حزبەکان و دەسەڵاتەکانی کوردستاندا، ئەمەش بووە هۆکاری ئەوەی گەورەترین تەگەرە لەبەردەم هەنگاونان بەرەو پێشەوە بۆ پێشخستنی هەمەلایەنەی کوردستان و بنیاتنانی دەوڵەت دروستبێت و ناپاکی بە ئاسایی وەربگیرێت.
لەرووی تیۆریەوە ئەمە حاڵی کوردستان بێت و لەسەر ئەرزیش پشتوی وای کردووە کەلە وەزعێکی نالەباری ئاساییشدا رووبەروی شەڕانێك دەبیتەوە کەس لە چۆنێتی قوتاربوون لێی سەردەرنەکات. لەوبارەوە میلەتێك خاوەنی ئەم حزب و سەرکردە و بارودۆخە بابەتی و خودیەی دسەڵاتەکەی بێت و هەڵەکان وای کردبێت کەوتبێتە چاڵێکی قورسەوە، چۆن رزگاری دەبێت، بەتایبەتی عاقڵمەندی دیاری تێدا نەبێت و هەریەك لە دێیکدا بخوێنێت.

ئەی کوردستان چۆن و کێ رزگاری دەکات؟

بۆیە پرسیار لەوەدایە کێ لەم جەنجاڵیەدا کورد رزگار دەکات و ئایا بەهەمان عەقڵیەتەوە هەنگاو دەنرێت یان کەرەسەی نوێی دەوێت، ئایا قۆناغەکە ئەوە هەڵدەگرێت گرانی ریشەیی شەرش ئاسا لەبوارەکاندا بکرێت یان واقعخوێندنەوە خۆی فەرزەکات و لەپێش هەموو شتێکەوەیە؟ ئەگەر بە واقعیانە قسە بکەین، لەم کاتەدا لە رووی سیاسی و ئابووری و تەنانەت یاساییشەوە، هیچ بوارێك نیە بە کردەوەیەکی عەسکەری سیاسی نۆخۆیی کتوپر دەرئەنجامی باشی لێبەکەوێتەوە، لە کاتێکدا داری دەستی دوژمنان بەرزکراوەتەوە و کوردستانیان خستۆتە ژیر رەحمەتی خیانەوە و لە چەندین لاوە ئابڵوقەیان داوە. لە لایەکی ترەوە هەر حزبەو دەیەوێت قازانجی تایبەتی لەم وەزعە ببینێت و هەلپەرستانە هیچ بەرژەوەندیەکی میلەتی لە پێش چاو نیە و باش دەزانێت کە قازانجی خۆی بە مردنی کەرە دێزە دەکەوێتەوە. لە هەموو خەتەرناکتر بەرزبونەوەی دەنگی کورتبین و ناخاەی تازەپێگەیشتووە کە تەنها مەبەستیان خۆدەرخستن و لاساییکردنەوەی بێ بەرهەمە.

بۆیە، تاکە ڕێگای واقعیانە و ناچاری ئەوەیە تاوەکو هەبژاردنی عیراق و کوردستان بەوەی هەیە و بە یەکگرتوویی ململانێی دەرەکی بکرێت و، لە نۆخشدا تا دەکرێت بە هەموو لایەك بە دەرس وەرگرتن لە هەڵەکان نزیکبونەوە دروست بێت و روحی گیانی هاوپەیمانێتی فەرزبکرێت و بەیەك دەنگ بەرامبەر ئەوانەی دەیانەوێت کوردستان

لەناوبەرن بوەستن و لە کاتی تێپەراندنی قۆناغەکە دەست بکرێت بە گرانکاری ریشەیی و میلەت بە دەنگ و سندوقەکان خەباتی حزب و لایەنە میلەت پەرستەکان بکات و سزای حزب و لایەنە خودپەرستەکانیش بدات و، دواتر لەسەر ئەرزی هەزی پێکهاتەی پاش هەبژاردن بارودۆخە سیاسیەکە بە شێوەیەکی واقعی ڕەکبخرێتەوە. لەبەر ئەوەی دوور لە سنوور و کیانی چەسپیو کوردستان بەرگەی شەرش و گرانکاری ریشەیی ناگرێت و دەبێتە ساحەی دەستوەردانی دەرەکی و ئەو تەزقالەش ماوە لەناودەچێت و زیاتر توشی ماوەرانی دەبین و بە یەکجاری دەکەوینە حاڵەتی ژێردەستەییەوە. ئەوەی عاقڵانەیە گرانکاری لەسەرخۆ و دوور مەودایە، پاش ئەم بارودۆخە نوێیەی لەدەرئەنجامی ریفراندۆم و درندایەتی دوژمنان بینیمان. بە هیچ شێوەیەك لاساییکردنەوەی دەوڵەتان و بە دوور لە پێداویستیە بابەتی و خودیەکە سەرکەوتن بەدەست نایەت و کاری هەرزەکارانەی هیچ لایەن و کەسێك دادی ئازار و مەینەتیەکانی گەلی کوردستان نادات و بە پێچەوانەوە بارەکە لە ڕۆژنە دەردەچێت و زیاتر دەچینەوە ژێر دەستی دوژمنان و ملکەچدەبین.

ساڵی خوێندن ... فەرهادئەحمەد بەرزنجی

خەندە و خۆشی مندالە
چەندخۆشە ئەم هەواڵە؟!
واساڵی نوێی خوێندنە
کاتی کۆشش کردنە
دەیین بۆ قوتابخانە
کەماڵی دووهەمانە
پشووی هاوین بەسەرچوو
پۆلەسەیران وگەشت بوو
بەشداری خولەکان بووین
بۆیە وا هۆشبێربووین
کاتی زۆینی خۆمان
بەفیڕۆنەچوولێمان

ئێستاش وەرزی خوێندنە
دیدەمان پڕی ڕۆشنە
هەموو بڕیارمان داوە
کێشش بکەین لەئێستاوە
دژی نەزانین دەبین
خەمخۆری وڵات دەبین
لەژێر ڕۆشنایی خوێندن
بەدەست دێنین سەرکەوتن.